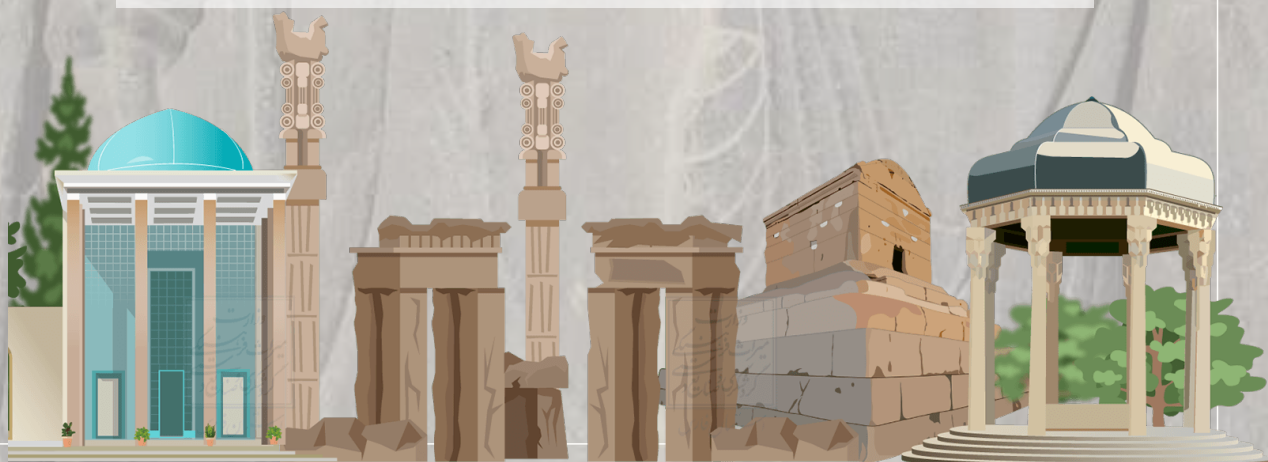

Вестник о культуре Ирана

МУРАС

📍 г. Бишкек, ул. Ашхабадская, 25 / ул. Горького
☎ +996 312 903 799
✉ raizani.ir.kg@mail.ru
📡 https://t.me/iran_culture_kyrgyzstan
📷 https://www.instagram.com/iran_culture_kyrgyzstan/
📘 <https://www.facebook.com/profile.php?id=100083784185016>
📺 https://www.youtube.com/channel/UCprdXoZpYgFENpOI_3KmdlG
🌐 <http://bishkek.icro.ir/>

رایونی فرهنگی نظارت جمهوری اسلامی ایران در قزاقستان
Культурное представительство
при Посольстве ИРИ в КР

Выпуск № 29 / июль 2022

Вестник о культуре Ирана

МУРАС

Редакционная коллегия:

Бакашева Ж.К.

Байас Турал

Мамедова М.Ш.

Муриеватов К.

Мазинани С.А.

Главный редактор:

Хедматгозар М.

Перевод на русский язык:

Мирзоев Дж.Ш.

Перевод на кыргызский язык:

Нусубалиева Э.А.

Дизайн: Нарзуллаев У.А.

Любое использование материалов допустимо при указании источника.

Оглавление

Фонд «Саади».....	6
Ирандыктардын үйлөнүү үлпөт каада салты жана жөрөлгөлөрү.....	10
Инициатива «Стена доброты».....	18
Чадор – иранский национальный хиджаб.....	22
Современная иранская проза. Мехрдад Гаффар-заде «Дом, на другом конце города». Перевод М.Ш. Мамедовой.....	28
Ирандын улуттук жана жергиликтүү оюндары.....	38
Влияние персидской культуры на Южную Азию.....	55

Почему «Мурас»?

Культурное представительство при Посольстве Исламской Республики Иран в Кыргызской Республике согласно распоряжению Центра стратегических исследований культурных взаимоотношений Организации по культуре и исламским связям с марта 2019 года начало издавать информационно-аналитический бюллетень об обществе и культуре Кыргызстана на персидском языке.

Вместе с этим, с марта 2020 года Культурное представительство начало издавать вестник «Мурас» о культуре Ирана на русском и кыргызском языках. В этом ежемесячном вестнике мы стараемся представить наиболее интересные статьи о культуре, литературе, искусстве, природных красотах, исторических достопримечательностях, достижениях современного Ирана и Исламской революции, выдающихся личностях, научных открытиях, новостях иранского кинематографа и делиться новостями о культурном сотрудничестве между Ираном и Кыргызстаном и деятельности Культурного представительства.

Мы будем рады Вашим отзывам, замечаниям и предложениям по содержанию, чтобы сделать «Мурас» лучше.

Главный редактор

Фонд «Саади»

Фонд «Саади» был создан с целью популяризации персидского языка во всем мире.

Фонд «Саади» был создан в 2012 году с одобрения Высшего совета культурной революции в целях продвижения персидского языка в стране и за рубежом. Он был назван в честь знаменитого персидского поэта Саади Ширази в честь признания выдающихся заслуг этого прославленного автора в развитии персидского языка и литературы.

На официальном сайте «Саади» говорится: «С давних пор персидский язык присутствует и имеет существенное влияние за пределами территории Ирана в обширном регионе от Алеппо до Кашгара и от Стамбула до Дели. Хотя его присутствие и влияние в наши дни существенно уменьшились из-за изменений в международных отношениях, все ещё сохраняется большой интерес к нему. В целях популяризации персидского языка и литературы за рубежом и оптимального использования его потенциала внутри Ирана и за его пределами, в 2012 году был создан «Фонд Саади», который занимается образовательной, исследовательской, культурной и медийной деятельностью в области распространения персидского языка и литературы за рубежом на основе целей, политики, стратегий и нормативных актов, регулирующих международные культурные связи Исламской Республики Иран».

ما را پیدا کنید:
تهران، خیابان ولنجکه، خیابان یازدهم شرقی، پلاک ۱۷

ساعات کاری:
شنبه - چهارشنبه: ۸ - ۱۶

بنیاد سعدی
آموزش زبان فارسی در جهان

خانه یادگیری زبان فارسی - تدریس زبان فارسی - آزمون ها - منابع - پژوهش - اخبار - گالری - درباره ما

سامانه فروش کتاب های بنیاد سعدی

Учебники персидского языка Фонда «Саади»

Фонд «Саади» стремится стать основным ресурсом для всех, кто заинтересован в изучении персидского языка за пределами или внутри Ирана, а также для всех лиц и учреждений, которые так или иначе занимаются преподаванием персидского языка и литературы по всему миру, от престижных университетов до небольших детских садов.

В рамках своих задач фонд «Саади» разрабатывает и поддерживает курсы и ресурсы персидского языка и литературы в Иране и за его пределами. Также он оказывает помощь иностранным студентам, желающим получить образование в Иране. Фонд выделяет стипендии и гранты иностранным студентам, профессорам и исследователям персидского языка и литературы. Он имеет исследовательские центры в таких странах, как Индия, Пакистан и Таджикистан, и центры обучения персидскому языку в Австралии, Беларуси, Нигерии и Сербии.

Карта представительств Фонда «Саади»

Особое внимание «Саади» уделяет обучению персидскому языку и каллиграфии иранцев, проживающих за рубежом, особенно детей и молодёжи, которые родились или выросли за пределами Ирана. Он имеет хорошо налаженные связи с иранскими культурными центрами в разных странах, и многие студенты участвуют в курсах персидского языка фонда, подавая заявки через такие центры.

Фонд разрабатывает и производит учебные материалы по персидскому языку, такие как книги, программное обеспечение, образовательные ресурсы и пособия на различных языках, а также поддерживает производство таких ресурсов и продуктов в других странах. Кроме того, он организует курсы дистанционного обучения персидскому языку и литературе для желающих.

<https://saadifoundation.ir/fa>

**Ирандыктардын
үйлөнүү үлпөт каада
салттары жана
жөрөлгөлөрү**

Үйлөнүү өзүнө өтө чоң жоопкерчиликти камтыган, эки адамдын расмий жашоосун баштоо салты болуп саналып, ага карай ар бир улуттун өз када-салты, ырымдары болот эмеспи. Төмөндө ирандыктардын үйлөнүү тойго карай каада-салттарын сунуштайбыз.

Байыркы заманда ирандыктар уулун үйлөнтүү үчүн баланын ата энеси уулуна кыз издеп табышкан, жаштардын милдети ата энелеринин тандоосуна макулдугун же болбосо каршылыгын билдирүү гана болгон. Анда эмесе байыркы ирандыктардын үйлөнүү үлпөт тою кандай жөрөлгөлөр менен коштолгон?

Куда түшүү

Зараострийлердин куда түшүү салты мындайча болгон. Баланын энеси менен эжеси, үй бүлөнүн жакын адамдары менен, алдын ала тандалып алынган кыздын ата энесинин үйүнө кыздын колун сурап барышкан. Көбүнчөсү бала тараптан, баланын ата энеси кыздын колун сурап, куда түшүү сунушу бар катты ала барышкан. Бул катты жашыл түстөгү кагазга жазып, жашыл конвертке салып, жашыл бет аарчыга ороп, бир даана кант жана кунжут ж. б. белектер менен кошуп кыздын үйүнө алып барышкан. Ал эми кыздын колун сурап барган күндөн бир нече күн өткөн соң ошол эле ыкма менен кыздын жообу баланын үйүнө жеткиришкен. Эгерде, катта кыз жана кыздын ата энеси өз макулдуктарын билдирген болсо жаштарды жолуктуруу этабына өтүшкөн.

Бале барун жөрөлгөсү

Кыз жигит бири бирин жактырып, үйлөнүүгө макулдуктарын берген соң, бале барун жөрөлгөсүн өткөрүшөт. Бул күнү эки үй бүлөнүн ак сакалдары, улуулары жолугушуп кызга бериле турган калымды бычып, үйлөнүү тойду өткөрүү шарттары сүйлөшүлгөн. Кыздын калымы жөнүндө сүйлөшүү бул жөрөлгөнүн негизги максаты болуп эсептелет. Кыз жөрөлгө болоорго чейин алдын ала ата эне, бир туугандары менен кеңешип, калымдын канча болушу зарыл экенин кеңешип алышы керек жана өз ара макулдашышкан соң, калымдын ченин кагазга жазып, расмий түрдө бекитишкен.

Кыз-жигитти жолуктуруу

Бул күнү бала өзүнүн ата-энеси менен кызга шакек жана белек (баштык, бут кийим, кездеме, алтын) алып, кыздын үйүнө барышкан. Бул белекти берүү үлпөтү да атайы жөрөлгөлөр менен коштолгон. Ал белектердин алдына чырак жандырылган эки жоогазын гүлүн, күзгү, гүл суусун чачкыч, кант менен кошо алып келишкен. Бала тараптан кыз тарапка белектер тартуулангандан кийин бала менен кыз шакектерди бир бирине салышкан. Андан бир нече күн өткөн соң кыздын тууган-туушкандары жандырылган эки чырак, жоогазын гүлүн, жашыл кездемеге оролгон

кант, гүл, кездеме жана башка белектерди алып баланын үйүнө барышкан. Бул жолугушууда кыз ата энеси менен чогуу келбейт, анкени кыздын ата энеси менен чогуу келиши анын жеңил ойлуулугун айгинелейт деп эсептешкен. Ошентип, эки үй бүлөө даярдыктарын көрүп бүткөн соң үйлөнүү той боло турган күндү болжошкон.

Нике кыйуу

Ирандыктарда нике кыйуу жөрөлгөсүнүн эки түрү бар. Кээ бир шаарларда кыз макулдугун бергенден кийин нике окулуп, эки жаш расмий түрдө кыз-жигит болушат. Ал эми кээ бир шаарларда нике кыйуу жөрөлгөсү үйлөнүү той болгон күнү аткарылат.

Кызга сеп даярдоо

Үйлөнүү тойго бир канча күн калганда, кыздын тууган туушкандары сеп даярдоо үчүн чогулушат. Алар көйнөктөрдүн түрүн тигип, даярдалган сеп жана кыздын зер буюмдарын келген конокторго көргөзүшөт. Кыз жигиттин туугандары шакек, боенуучу каражаттар, күзгү, шам чырак койгуч жана башкаларды алуу үчүн борборлорго же базарларга барышат.

Жахазбаран жөрөлгөсү

Бул жөрөлгөдө кызга алынган септин барын бир бөлмөгө коюшат жана кыздын тууган туушкандары, жоро жолдоштору чогулуп аны көрүү жөрөлгөсүн өткөрүшөт. Алар септи көрүүгө куру кол барбастан, атайы сепке кошуу үчүн белек-бечкек, кошумча алып келишет.

Хна бандан жөрөлгөсү

Хна бандан жөрөлгөсү бул күйөөгө кете турган кыздын ата энеси, тууган туушкандары менен коштошуу жөрөлгөсү же болбосо кыздын өз үйүндөгү акыркы күнү. Бул жөрөлгө кыздын атасынын үйүндө өтүп, кыздын курбу-курдаштары жана жаш туугандары чогулуп турмуш жолуна аттанып жаткан кызды мончого алып барышат, боёнтушат. Ошентип кеч киргенде үйгө кайтып келишип, тойду башаташат. Бул тойдо күйөө бала болчу жигиттин үй бүлөсү таттуу ширин, мөмө жемиштерди жана даярдалган хна боёгун кызга белек катары алып барышат. Ошентип тойдун акырына чейин кыздын колуна хна боёгу менен ар кандай оюулады тартышат. Келген коноктор да өз каалоолору менен колдоруна хна менен оюу түшүрүшсө да болот.

Кыз узатуу же кыз тойу

Үйлөнө турган баланын ата энеси, тууган туушкандары кыздын атасынын үйүнө конокко барышат. Ал жакта конок болушкан соң, кыздын атасы бала менен кызды чакырып, эконоун колун кармаштырып, ак батасын берип, бактылуу өмүр сүрүүсү үчүн дуба кылат. Андан соң эки адам Куран китепти босогонун өйдө жагына кармашат да, жаштар анын алдынан өтүшөт. Бул жөрөлгө, жаңы үй бүлөнү Кудай Таалам колдоп, бактылуу, ырыс-кешиктүү, ыймандуу үй бүлө болсун деген ниетте жасалат. Андан тышкары, конокко барган баланын туугандары кыздын үйүнөн бир буюм ала чыгышат, анын мааниси жигит кызды жубайлыкка алып кетти дегенди билдирет.

Үйлөнүү той

Тойго бир нече күн калганда, эки жаштын жакын туугандары үйлөнүү үлпөтүнө кереккү буюмдарды алуу үчүн дүкөндөргө жана базарларга жөнөшөт. Бала тарап кыздын үйлөнү үлпөт көйнөгүн (баштыкча, бут кийим, кездемелердин түрлөрүн, алтын жана косметика ж.б.) ал эми кыз тарап бала үйлөнү үлпөттө кийе турган костюм шым (көйнөк, бут кийим) ж. б. белектерди алышат. Тойго эки, үч күн калганда кыздын туугандары кыздын себин кыз менен бала жашай турган үйгө алып барып, коюштуруп, даярдашат. Ошону менен бирге бул күнү кичинекей майрам өткөрүп, кыздын ата энеси атайы жөнөткөн жип менен кыздын уктоочу төшөгүнө экөөнүн бактысы үчүн тигишет. Зороастрийлердин үйлөнүү үлпөтү жана нике кыйуу жөрөлгөлөрү бир күн майрамдалган. Үйлөнүү үлпөт күнү, жаштар нике кыйуу жөрөлгөсүн өткөрүү үчүн жакын туугандары менен Шамканага барышкан. Ал жакка Авеста китебин, күйүп турган эки жоогазын гүлүн, күзгү, ширин таттуулар, анар, жумуртка алып барышкан. Кыз жигит алды жакта атайы даярдалган нике кыйуучу орунтукка отурушкан.

Күбө дасторкону же Нике дасторкону

Нике дасторкону же күбө дасторконун жерге жазышат. Кашемир же макмал жана жибектен жасалган бул дасторкон кыздын апасы таарбынан муундан муунга сакталып келген. Дасторкон күн чыгышты карай жайылып, анын үстүнө кызыл гүл, жашылчанын жети түрү салынган табак, кант, бал, алтын тыйындар, набат салынган идиш, адрашман түтөтүүчү идиш, күрүч, кургатылган жемиштер, туз, укроп, чай, ладан (тропиктик жыгачтардын кээ бирлеринен алынуучу чайыр сымал жыпар жыттуу зат), анар, алма, куттуктоо сөзү жазылган улуттук нан коюлат.

Жаштар бири биринин маңдайына отурушат, алардын баштарынын үстүнө ичинде кант салынган ак кездемени кармап турушат, эки жаш бири бирине макулдуктарын берип, жөрөлгө аягына чыкканча кыймылдатып ырдап турушкан. Бул жөрөлгө эки жаштын жашоосу бактылуу болуп, таттуу күндөрдү өткөрүшсүн деген мааниде болгон.

Жаштар үчүн

Жаштар атайы үлпөт кийимдерин кийишип, алардын моюндарына кызыл гүлдөн жасалган шууру тагышат. Алгач кыз отургучка отуруп, андан соң баланы достору алып келишет. Алар сөөмөйлөрү менен идишке куюлган балды жашообуз балдай таттуу болсун деген ниетте бири бирине жедиришет. Ошентип үлпөт башталганын баарына жар салып керней сурнай тартылып, ыр ырдалат. Бул жөрөлгөнү Шах жан деп аташат. Эки жаштын маңдайына нике кыйуучу молдо, ал эми тегерек четине тууган туушкандар, жакын достору отурушат. Андан соң кыз тараптан бир күбө, бала тараптан бир күбө адамдардын катышуусу менен нике кыйуу жөрөлгөсү башталат. Молдо Авестанын (кийинчерээк Куран) китебин окуп, жаштарга үй бүлөлүк акыл-насаат, бири бирине жана ата энеге болгон урмат-сый жана милдеттери жөнүндө баяндайт. Ошентип эки жаштын “макулмун” деген жообун алган соң алардын никесин заратуштранын китепчесине расмий түрдө каттап, жаштардын күбө адамдары аны тастыкташат. Нике кыйуу жөрөлгөсү аяктаган соң бутпарас нике дасторконунун үстүндө турган жумуртканы чатырды көздөй ыргытышат. Бутпарас мындай жөрөлгө менен кыздын атасына болгон милдети бүттү, мындан кийин кыздын атасынын кызына эч кандай милдети жок деп эсептелинет.

Андан соң бутпарастын жардамчысы колундагы күзгү жана гүл суусу менен келген коноктордун маңдайына туруп, аларга гүл суусунан берет, ал эми бутпарастын жардамчысынын артында бир адам колундагы ширин таттууларды конокторго таратып турат. Ошентип молдонун жардамчысы анжил салынган чоң табакты алып, бир бөлүгүн меймандарга таратып, бир бөлүгүн тойго салым кошкондорго бөлүп берет.

Ошентип ал жактагы жөрөлгө бүткөн соң жаштар той өткөрүлүүчү үйгө кайтышат. Үлпөт тойунда жандуу музыка жаңырып, меймандар улуттук аспаптарда ойнолгон музыкага бийлеп чоордошуп, дасторконго коюлган анар, дарбыз жана ширин таттуулардан наар татышат, ал эми үлпөт тойго көбүнчө койдун этинен бирьяни, пало жана ширин пало тамактары жасашат. Үлпөт той үч күндөн жети күнгө чейин созулат. Кээде атайы ырчы, кудуулдарды чакырышат. Алар атайы үлпөт той үчүн даярдалган тамашалуу программаларын коюп тойдун шаңын чыгарышат.

Бут өлчөө (бут тосуу) (байыркы жөрөлгө)

Йазд шаарында жана Кермандагы зороастрийлерде, кызды өзгөчө жөрөлгө менен баланын үйүнө алып барышкан. Кыздын оң тарабына күйөө баланын эжеси же карындашы, ал эми сол тарабына кыздын эжеси же синдисси (же болбосо кыз тараптан бир айым) туруп, төрт беш кыз-келин чогулуп, кыздын артында бири биринин артынан жай басып, баланын үйүн көздөй барышкан. Баланын көчөсүнө жеткенде мындай деп ырдашкан.

Бул көчөө таарбы? Ооба.... Биздин кыз чырайлуубу? Ооба...

Бир тал чачын түшүрбө ... келди мында чүрөк дагы... Ооба...

Куттуу куттуу куттуу болсун.... үйлөнү той куттуу болсун

Кызды жандап келген кыз-келиндер ар бир үйдүн жанынан өтүп баратып адырашман түтөтүп, ар бир үйгө бакыт тилеп, шатыра шатман көңүл ачышкан. Ошентип баланын үйүнө да жетишкен. Эшиктин алдына жеткенде бала менен кыздын буттарынын алдына от жагышкан. Ал эми баланын үй бүлөсү кыз үйгө кирүүсү үчүн пакша же паандаз беришкен. Пакша же паандаз көбүнчө акчалай же алтындан берилген. Үйгө кирген соң меймандарга шербет берилген. Үйдүн ичине кыз менен жигит кирип келе жаткан маалда баланын апасы кызга сөйкө, шакек, билерик, шуру ж.б. белектерди салган. Кыз жигит өз бөлмөлөрүнө кирген соң, үй бүлө жана жакын кыз-келиндер бут жуу жөрөлгөсүнө өтүшкөн. Алгач жайпак идишти кыз жигиттин бутунун алдына коюшкан, жигит идиштеги жашылча, сүт жана суу аралашкан суюктукту колдору менен сузуп кыздын эки бутун жууган,

андан соң ошол эле ыкма менен кыз жигиттин бутун жууган. Бул жөрөлгө алардын жашоосу жашылчадай гүлдөп, сүттөй ак жана өмүрлөрү узун болсун деген мааниде аткарылган. Бул жөрөлгө бүткөн соң, меймандар кыз жигитти жалгыз калтырышкан. Кыз жигит нике кыйуу жөрөлгөсүнөн алынып келинген анарды жешкен. Таң эртең жигиттин эжеси (же кыздын эжеси) жаңы жубайлардын төшөгүн жыйнаган. Салт боюнча жигит жаздыктын алдына алтын тыйындарды төшөк жыйнаган келин үчүн кыстарып коюшу керек. Ал эми эртеси күнү эртең менен кыздын тууган-туушкандары ширин таттууларды, айран (актыктын белгиси) жана таттуу кебез (таттуу жашоонун белгиси) катары, жана башка белектерди жигиттин үй бүлөсүнө жөнөтүшкөн.

Кутуча

Бул күнү кечинде жигит меймандар келгенге чейин бутпарас жана да бир канча адамдын коштоосу менен жанган эки шам, жоогазын гүлүн, суу жана сүт аралаштырылган суюктукту алып, аккан суунун башына барышкан. Ал жактан Авеста окушуп, өздөрү менен алып келген аралашманы сууга куюшкан. Мындай ыкма менен үйлөнгөнгө чейинки жамандыктардан арылып, суудай тазаа, сүттөй ак, гүлдөй жыттуу болот деп ишенишкен. Кайтып келе жатканда жигит кайнатасы жана кайнэнесинин үйүнө кайрылып, жакында эле жубайы болгон кызын тарбиялагандыгы үчүн урмат-сый жана ыраазычылык билдирүү маанисинде алардын колун өпкөн. Кайын атасы (кыздын атасы) күйөө баласына белек берген. Жигит кайтып жаткан маалда, кыз ата энеси күйөө балага урмат көрсөтүү маанисинде чачыла чачкан. Ошол учурда тууган-туушкандар жакын санаалаштар алдын ала даярдалган белектерди кыз жигитке ыйгарышкан. Жигит эне сүтү деп, 33 же 101 тыйын салынган кутуча, анар, бут кийим белектерин кыздын энесине, ал эми кыздын синдисине же эжесине да бут кийим белек кылган.

Аш-е реште

Үлпөт тойдун үчүнчү күнү Аш-е реште (Иран тамактарынын бир түрү) күнү болуп саналган. Жаш келин өзү аш-е реште тамагына кошула турган кошулмаларды даярдап, күйөө бала казанга салыш керек. Аш-е реште жөрөлгөсү да туугандар, жакшы санаалаштардын катышуусу менен өткөн. Андан соң салт катары жаңы үйлөнгөн жаштар туугандарыныкына бараардан мурда ыйык жерлерге барып сыйынышкан.

Бал айы

Ирандык үй бүлөдө жаңы үйлөнгөн жаш жубайларды бал айына жиберүү аземи да өткөрүлгөн. Бал айынын максаты жаңы үйлөнгөн жубайлар бири бирин жакшылап таанып, бири бирине көнүү. Ирандыктарда бал айына карата илгертен бир уламыш калган. Болжол менен төрт миң жыл мурун Бабелде жаш кыздын аталары күйөө балага балдан жасалган шире даярдашкан жана ошондон баштап жубайлар үйлөнгөн биринчи ай – бал айы деп аталып калган.

Мейман күтүү же мейманга баруу

Жаш жубайлар үйлөнгөндөн кийин алардын жакын туугандары жаш жубайларга сый-урмат көрсөтүү манисинде аларды үйлөрүнө конокко чакырышкан. Ошентип жаш жубайлар жумасына бир жолу мейманга барып турушкан. Мындай мейман күтүүнүн да өзүнүн жол жоболоу, аткарыла турган жөрөлгөлөрү менен болгон. Жаш жубайларды конокко чакырган ар бир үй бүлө, тууган туушкандар жаш жубайлар үйлөрүнө кирип келе жаткан маалда бир тутам гүл, мөмө-жемиш же анар (алма же мандарин) аларга беришип, ширин таттуулар чачыла чачылып, үндөрүн бийик чыгарып бир нече жолу кубанычтуу “*Жаш жубайлар бактылуу болушсун*” деп айтышкан. Шандуу жаңырган музыканын коштоосу менен анар жана ширин таттуулардан нар татуу үйлөнүү үлпөттүн негизи бөлүгү болуп саналган.

Ал эми жаңы үйлөнгөн жигит аскер кызматкерлигине жиберилбейт, эч кандай коомдук иш-чараларга катышпайт. Ал бир жыл жубайынын жанында болуп, көңүлүн ачуу керек.

<https://www.soorban.com/marriage-customs/253-%D8%A2%D8%AF%D8%A7%D8%A8-%D9%88-%D8%B1%D8%B3%D9%88%D9%85-%D8%A7%D8%B2%D8%AF%D9%88%D8%A7%D8%AC-%D8%A7%DB%8C%D8%B1%D8%A7%D9%86%DB%8C%D8%8C-%D9%85%D8%B1%D8%A7%D8%B3%D9%85-%D8%B9%D8%B1%D9%88%D8%B3%DB%8C-%D8%AF%D8%B1-%D8%A7%DB%8C%D8%B1%D8%A7%D9%86>

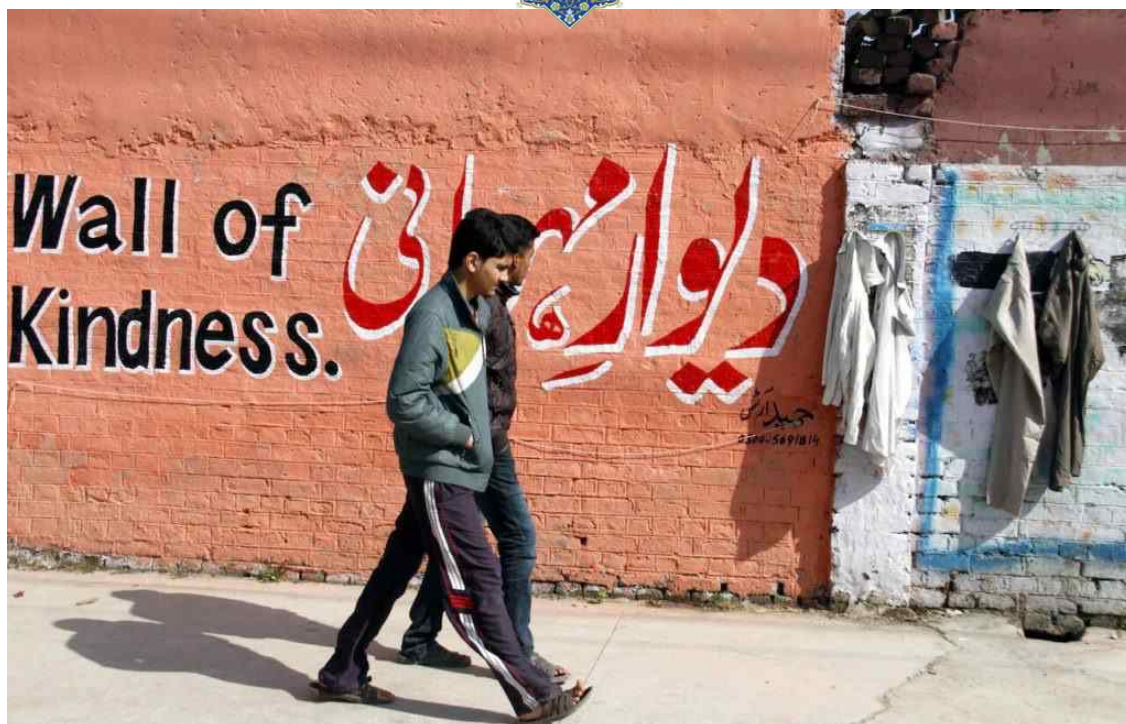
«Стена доброты»

Одно время инициатива «Стена доброты», начавшаяся в Иране, получила широкое распространение в мире. Но сейчас она по большей части забыта, хотя всё ещё сохраняется в некоторых регионах.

Это движение возникло в конце 2015 года по инициативе одного из жителей Мешхеда, главным образом, для оказания помощи бездомным тёплой одеждой для зимы. «Стены доброты» или «Дивар-е мехрабани», как называют их на персидском языке, быстро распространились по всему Мешхеду, а потом и в других крупных иранских городах, включая Исфахан, Керман, Тегеран и Бендер-Аббас. Иранцы поддержали их через Facebook, Instagram и другие популярные социальные сети. Они публиковали на своих страницах фотографии ближайшей «стены доброты», указывали её месторасположение и призывали желающих жертвовать вещи.

В Иране уже давно основным источником помощи и поддержки бездомных и нуждающихся слоёв населения являются правительственные учреждения. Большинство приютов, детских домов и центров реабилитации для наркоманов финансируются и работают по официальным или полуофициальным

каналам. Однако «государственный бюджет ограничен, и мы не можем полагаться только на государственную поддержку», – говорит Мохсен Немати, работающий в индустрии медицинского оборудования. Как и многие его друзья, он в качестве волонтера участвует в разных инициативах частных благотворительных организаций, которые, в основном оказывают поддержку нуждающимся детям и женщинам.

Концепция «стены доброты» была проста. Кто-нибудь вешал вешалки для одежды или крючки на одну из уличных стен и писал соответствующую надпись. Лозунгом движения стала фраза «Если тебе это нужно, возьми. Если не нужно – оставь», которую чаще всего и помещали на стене.

“Стена доброты” в Мешхеде (Иран)

Кроме того, «стены доброты» нередко каким-то образом красочно оформляли, обустривали, помещали на них рисунки, устанавливали полки. Сначала в рамках инициативы жертвовали, главным образом, одежду, но так как в условиях вызванных западными санкциями экономических трудностей многие бедняки нуждаются в продуктах питания, то после стали оставлять и их. Доступные для всех холодильники с продуктами впервые появились в Тегеране, а потом и в других городах. Впоследствии у «стен доброты» стали устанавливать и полки для книг. Таким образом, каждый желающий мог оставить для нуждающихся любую вещь, будь то чистая шерстяная или другая одежда, обувь, еда, предметы первой необходимости и т.д. Такая концепция, с одной стороны, соответствует исламскому принципу, согласно которому свои пожертвования лучше не афишировать. В Коране говорится: «Если вы раздаёте милостыню открыто, то это прекрасно. Но если вы скрываете это и раздаёте её нищим, то это ещё лучше для вас» (Бакара, 2/271). С другой стороны, сохраняется достоинство тех, кто забирает вещи со «стен доброты», нуждаясь в них. Ведь далеко не все из них готовы признаться в этом. Кроме того, так как подобные стены находятся обычно в общественном пространстве, доступ к ним имеется круглые сутки.

Широкий размах движение «стен доброты» получило в 2016 г. Инициатива вышла за пределы Ирана и охватила множество стран. В январе 2016 года такие стены были замечены в пакистанском Карачи и китайском Лючжоу. В апреле этого же года студенты Международной школы Мэримаунт создали аналогичную стену в Риме. После эта форма благотворительности распространилась по всему Пакистану и Индии, появилась в Иордании, Ираке, других странах Азии.

Основная мотивация создания «стен доброты» и тому подобных инициатив состоит в том, чтобы создать дух соучастия и сострадания, помочь и поддержать нуждающихся, что похвально во всех отношениях. Но практика показала, что такая деятельность при отсутствии организации и в руках неквалифицированных людей не только не достигает своих целей, но и приводит к негативным последствиям, заставляя задаваться вопросом, доходит ли помощь до тех, на кого направлена, и стоит ли она затраченных усилий.

«Стена доброты» в Майсуре (Индия)

Через год после распространения «стен доброты» они в своём большинстве были забыты. Спустя какое-то время о них напоминали только надписи и несколько гвоздей, на которые уже никто не вешал одежду. Указывались разные причины затухания этой инициативы, в частности, такие как отсутствие надлежащих условий для хранения одежды, её антисанитарное состояние, злоупотребления со стороны спекулянтов и другие.

Тем не менее, об окончательном исчезновении «стен доброты» говорить рано. В Иране эта идея развивается и получает новые формы. В июле 2022 года одна аптека в Тегеране начала помогать бедным людям приобретать необходимые им лекарства. Желаящие расплачиваются на кассе, а чек вывешивают на стену в этой же аптеке. Нуждающиеся могут взять чек на нужную им сумму и получить взамен нужные им лекарства.

Аптека в Тегеране, которая помогает нуждающимся лекарствами

<https://www.hamshahrionline.ir/news/609366/%DB%8C%D8%A7%D8%AF%D8%AF%D8%A7%D8%B4%D8%AA-%D8%AF%DB%8C%D9%88%D8%A7%D8%B1-%D9%85%D9%87%D8%B1%D8%A8%D8%A7%D9%86%DB%8C-%D8%B1%D8%A7-%D8%A7%D8%AD%DB%8C%D8%A7-%DA%A9%D9%86%DB%8C%D9%85>

<https://www.hamshahrionline.ir/news/690570/%D8%A8%D8%A8%DB%8C%D9%86%DB%8C%D8%AF-%D8%AE%D8%A7%D8%B5-%D8%AA%D8%B1%DB%8C%D9%86-%D8%AF%D8%A7%D8%B1%D9%88%D8%AE%D8%A7%D9%86%D9%87-%D8%AA%D9%87%D8%B1%D8%A7%D9%86-%D8%A8%D8%A7-%D8%AF%DB%8C%D9%88%D8%A7%D8%B1%DB%8C-%D9%BE%D8%B1%D8%AD%D8%A7%D8%B4%DB%8C%D9%87-%D8%A7%DB%8C%D9%86%D8%AC%D8%A7-%D8%AF%D8%A7%D8%B1%D9%88>

**Чадор – иранский
национальный
хиджаб**

Благодаря фотожурналистам самый известный иранский предмет одежды, с которым знакомо большинство жителей Запада, – это чёрный чадор.

В персидском языке этот предмет одежды называется «чадор-мешки». По крою он представляет собой полукруг, а его длина, как правило, равна росту женщины плюс 10 см.

Чадор покрывает всю фигуру с головы до ног, и обычно его придерживают под подбородком одной рукой. Эта простая верхняя одежда, которую здесь носили на протяжении веков, стала символическим образом современного Ирана, особенно после Исламской революции. Чтобы убедиться в этом, достаточно зайти в любой книжный магазин, где продаются книги по Ирану, и посчитать обложки, на которых изображены женщины в чёрных чадорах.

Поскольку эта одежда сильно отличается от всего, к чему привыкли люди на Западе, она часто является предметом непонимания и предрассудков. Такие предрассудки принимают разные формы: одни думают, что всех женщин заставляют одеваться так, и они чувствуют себя угнетёнными, другие считают, что эту одежду носят только воинственные, революционные, ультраконсервативные или очень религиозные женщины.

Очень немногие знают, что наряду с чёрным чадором, распространённым по всему Ирану, в частности, в Тегеране, существует и другой тип – цветная, узорчатая чадра – «чадор-ранги». Его также можно увидеть по всей стране, как в сельской, так и в городской местности. Женщины выбирают себе чадоры широкого спектра цветов, с самыми разными узорами, которые отражают моду и

их личные вкусы. Белые ткани с небольшими цветами предпочитают молодые или недавно вышедшие замуж женщины, в то время как бежевые, зелёные и более тёмные цвета, такие как коричневые и темно-синие, с изображением цветов или абстрактных форм, выбирают женщины среднего и старшего возраста.

Узорчатые чадоры шьют из более лёгкой и тонкой ткани. В городах их надевают в помещении некоторые женщины в присутствии намахрамов, т.е. мужчин, не являющихся их близкими родственниками. Сельские женщины носят узорчатую чадру на открытом воздухе поверх блузок и брюк или юбки, или поверх традиционного наряда. Чадоры во всем их разнообразии, можно увидеть, например, в открывшейся недавно тегеранской галерее «Лале Чадор». Мужчины допускаются сюда только в пятницу утром в сопровождении родственниц, а в остальное время магазин открыт только для женщин. Здесь представлены всевозможные ткани для чадора: черные ткани различной толщины для ношения на улице; полупрозрачные кружевные чёрного цвета, часто с цветочными узорами – для молитвенных собраний (сейчас их носят и на улице);

непрозрачные или полупрозрачные красочные шёлковые чадоры – для свадеб и свадебных торжеств; белые непрозрачные или полупрозрачные – для торжественного шествия невесты; разноцветный тонкий хлопок или вуали – для повседневного использования; толстые хлопок пастельных или белых цветов – для молитвенных одежд, а также для ношения во время паломничества.

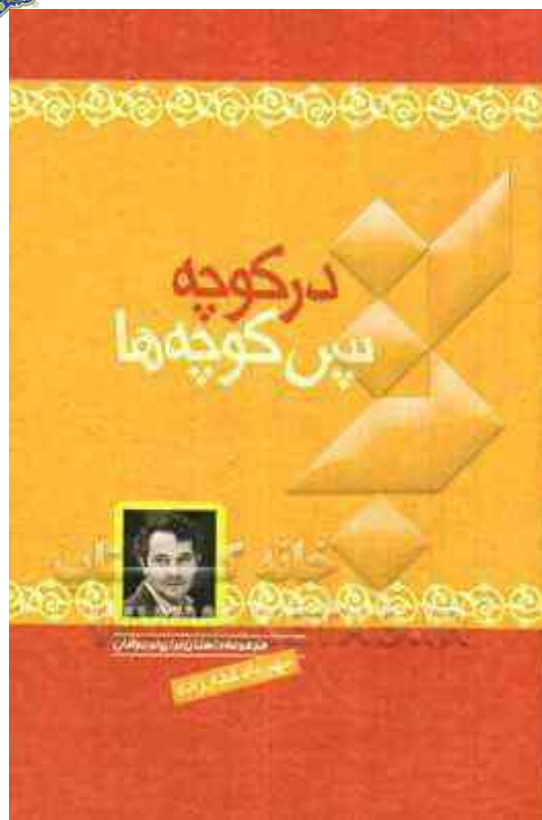
Мехрдад Гаффар-заде

«Дом, на другом конце города»
(из сборника рассказов
«На улицах, в переулках»)

Мехрдад Гаффар-заде родился в 1967 г. в Тегеране. Писательское творчество началось в 1981 г. с коротких рассказов. В 1985 г. поступил в школу искусств и активно сотрудничал с литературным отделом этого учреждения. После армии, сотрудничал с издательствами «Соруш» и «Соруш для подростков». Позже, в СМИ публиковал свои рассказы и критические статьи в области литературы и кинематографии. Он также занимался подготовкой телевизионных передач и писал сценарии для сериалов. Среди самых популярных книг можно упомянуть сборники рассказов и романы: «За красным светом», «На улицах, в переулках», «Годы пения», «Три канарейки, три картины», «Перед огнём», «Потерянный голос», «Богатыри», «Половинки забвения» и др.

Дом, на другом конце города

Когда утром я проснулся, мне захотелось очутиться у себя в деревне. На несколько мгновений мне показалось, что я нахожусь в нашем доме, в сыром, саманном доме, и как будто матушка будит меня. Но как только я открыл глаза и увидел потолок, я всё понял. Тётя Рогайе на короточках будила меня своим визжащим и стонущим голосом: «Юсуф! Сынок! Вставай, родной».

Когда я пришёл в себя, все мои мысли и фантазии превратились в дым и исчезли в воздухе. Я окончательно проснулся, протёр глаза, затем стянул с себя одеяло и сел. Сразу же холодный воздух комнаты пробежал под моей пижамой. Я встряхнулся и встал. Почёсывая затылок, подошёл к окну и посмотрел на небо. Было пасмурно. Надел пиджак и вышел во двор. Муж моей тёти Хеммат-ага, как всегда, проснулся раньше меня и возился со своим бензиновым мотоциклом. Он, как правило, сначала занимался своим мотоциклом, а потом самим собой. С взлохмаченными волосами и опухшими глазами, поглощённый работой он стоял на коленях рядом с мотоциклом, а вокруг него валялись всякие железки. Я поздоровался и прошёл мимо. Хеммат-ага посмотрел на меня, но не ответил. Он был человеком тихим и спокойным.

Я подошёл к краю бассейна, расположенного в углу двора, и освежил лицо несколькими пригоршнями воды. Вода была очень холодной. Это напомнило мне нашу деревню. Вспомнил раннее утро, когда я собирался отправиться пасти стадо баран в поле. Холодная вода вернула меня к реальности. Я тепло оделся и отправился за лепёшками. По дороге подумал, что до выходных осталось всего два дня. Деньги, которые дала матушка, закончились, и если я хочу провести этот праздник с матушкой и нашими деревенскими ребятами, то должен достать деньги за эти два дня.

Купив лепёшки, я быстро вернулся домой, чтобы успеть в школу. Моя тётя Рогайе уже накрыла стол и ждала меня. Быстро протянув ей лепёшки, пошёл за книгами, которые лежали на полу с прошлой ночи. Я собрал свои тетради, книги и поспешно выпил чай с лепёшками. Потом сел на мотоцикл Хеммат-аги и стал дожидаться его.

Каждое утро Хеммат-ага возит меня в школу на своём мотоцикле. Пока он завтракал, я встал ногой на педали мотоцикла и сделал несколько попыток запустить двигатель. При этом я подумал про себя: «По дороге попрошу Хеммат-агу, если у него есть деньги, одолжить мне немного, отдам их, как только вернусь».

Пока я думал об этом, внезапно из комнаты раздался возмущённый голос моей тётки Рогайе: «Грошей, которые ты мне даёшь, ни на что хватит! Сегодня я собиралась много чего купить. Что я могу с ними сделать?»

— Где мне их взять, разве я сижу на кладе? Что предлагаешь мне сделать? Я же не могу раздобыть деньги из-под земли. Это все, что есть!

Голос моей тётки эхом разнёсся по двору: «Сколько мне ещё мучиться, Боже!» А потом послышались всхлипы, тётка заплакала.

Хеммат-ага вышел из комнаты, жуя кусок лепёшки. Он надел шляпу, запустил мотоцикл, сел на него, а я сел сзади, на мешки. Затем он дал газу, и мы двинулись в путь.

Холодный ветер коснулся моих щёк. По дороге Хеммат-ага молчал из-за гнева, как будто был зол на весь мир. Он, не переставая шмыгал носом, и время от времени кричал: «Покупаем костюмы, детскую одежду, рваные тапочки...»

Его голос оживлял тихие и безлюдные переулки, где, как обычно, только школьники мельтешили туда-сюда. Я пожалел о том, о чём думал рано утром. У Хеммат-аги тоже не было денег, чтобы дать мне. Мы миновали несколько переулков, и вышли на главную улицу. Чтобы узнать, в каком настроении Хеммат-ага, я искоса посмотрел на его лицо через плечо. Его глаза были неподвижны, а мысли витали где-то, как будто он нашёл что-то вдалеке. Незажжённая сигарета торчала между губ. Он остановил мотоцикл перед школой, я сошёл, встал рядом и снова посмотрел на него. Он тоже посмотрел на меня и спросил: «У тебя дело ко мне?»

Я хотел сразу ответить: «Да, у меня есть дело к вам, мне нужны деньги. На выходные хочу поехать домой, к родителям. У меня нет вестей о них уже несколько месяцев. Я скучаю по ним». Но не знаю, что произошло, сам не желая того, сказал: «Нет, у меня нет никаких дел».

Он без промедления нажал на двигатель, дал газу и уехал. Через некоторое время раздался его голос: «Покупаем костюмы, детскую одежду, рваные тапочки...»

Когда исчез голос Хеммат-аги, я направился в школу. Там воцарилась тишина, так как уже прозвенел звонок на урок, и все зашли в классы. Я быстро прыгнул в коридор, а затем в свой класс, в нем был переполох, потому что учителя ещё не было. Завуч, как обычно, обходил классы. Через несколько минут показалась голова учителя. Как только он начал урок, моё внимание переключилось на другое. Весь урок я думал, как достать деньги на поездку в деревню? У кого взять деньги в долг на два-три дня? У Хеммат-аги в кармане тоже пусто. Сколько я ни думал, в голову ничего не приходило, я не знал, что делать. У меня было мало времени, не более двух дней. Мои раздумья внезапно прервала боль в боку. Я подпрыгнул от неожиданности. Это был Талибзаде, который сидел рядом со мной. Он ударил меня локтём, чтобы я не отвлекался, а слушал урок. Дабы успокоить его, я кивком головы показал, что весь во внимании и слушаю урок. Но как только я увидел цифры на доске, я подумал о поиске других цифр, которые могут меня доставить в мою деревню. Я думал о Нурали и Яргули. Сказал себе: «Посмотри, как далеко ты от них отошёл, где они и где ты! Хорошее было время! Какие весёлые дни и вечера мы проводили в степи! Днём гуляли по степи, а вечером на лавке играли в «пять камней». Мы шутили, боролись на траве. Как хотелось оказаться в деревне прямо сейчас, и учиться вместе с Нурали и Яргули! Я скучаю по каждому из ребят, скучаю по переулкам, холмам и лавке нашей деревни. В конце недели, во что бы то ни стало, мне нужно поехать в деревню».

Звонок обрадовал всех. Учитель вышел из класса, ученики последовали за ним во двор. Школьники были неугомонны, они толкали друг друга, не давая никому покоя. В конце концов, мне пришлось отойти подальше, найти укромный уголок, чтобы побыть одному. Как только я присел, какой-то непонятный запах снова напомнил мне о нашей деревне.

В течение этих нескольких дней воздух нашей деревни постоянно витал вокруг меня, щекотал мои воспоминания и будоражил моё воображение. Я вспомнил ссоры с Нурали. Бывало, что мы спорили из-за пустяков и злились друг на друга, но очень быстро мирились. А какое удовольствие доставляло нам это примирение после таких ссор!

С тех пор, как я приехал сюда, в районе, где живёт моя тетя, я завёл всего несколько друзей: Талибзаде, ещё одного или двух ребят. Глядя на одноклассников, я завидовал им. В конце концов, как бы то ни было, их родители были рядом и заботились о них. А я как будто находился в армии. Хотелось, чтобы матушка была здесь и жила со мной; видеть её каждое утро, прежде чем идти в школу; каждый день, возвращаясь из школы, целовать её и помогать ей по хозяйству. Как мне сейчас не хватает моей матушки. Только теперь я понял, как сильно люблю свою маму, только теперь оценил её. Конечно, тётя Рогайе тоже была хорошей женщиной. Но иногда как пристанет к человеку, никак не отстанет. Она стала вредной, надоедливой, проклинала свою жизнь, а затем срывала свою злость на мне, будто бы я виноват в его несчастьях. А упрекать её за это нельзя, она просто постарела. Иногда, когда она болела и закутывалась в одеяло, мне приходилось делать всю работу по дому. Ведь у неё не было детей, которые могли бы помочь ей и быть для неё опорой. Мне было жалко её.

Как только я в раздумье прижал колени к груди, снова показалась голова Талибзаде с его крупной фигурой и светлыми волосами. Он парень улыбочивый, со всеми шутил и ни на минуту не мог спокойно сидеть. Он слегка коснулся моей ноги носком ботинка и сказал: «Что случилось? О чем задумался? Как говорят горожане, ты не в духе! Опять зараза напала на твои коровы и овцы? А может погода города одурманила тебя, а? Я же сказал тебе в первый же день, езжай в свою провинцию. В таком состоянии ты не можешь учиться здесь».

Он снова начал учить меня. У меня совсем не было настроения шутить с ним. Я просто посмотрел на него и ничего не сказал. Талибзаде тоже посмотрел на меня и засмеялся. Затем, улыбаясь, сказал: «Ты расстроился? Парень, как быстро ты обижаешься!» Я понимал, что он не отстанет. Хотел как-то от него избавиться, но не знал, как. В конце концов, сказал: «Нет, ничего общего с тем, что ты говоришь. Просто немного болит голова, прошлой ночью я не мог уснуть из-за холода, теперь голова трещит». Талибзаде кивнул, и, прежде чем он успел что-то сказать, я перебил его: «Оставь меня в покое, сегодня у тебя явно настроение резвиться и играть». Он нахмурился: «Да почему я должен тебя жалеть?» - и отвернулся от меня. Я встал и пошёл. Пройдя несколько шагов, я оглянулся. Он смотрел мне вслед, и выглядел так, будто хотел получить от меня наследство своего отца. Я не стал обращать на него внимания и стал прохаживаться во дворе безо всякой цели. Я медленно ходил по двору, как вдруг заметил записку на школьном окне. Подойдя чуть ближе, я легко смог прочитать текст: «Найдены деньги. Владелец должен как можно скорее, обратиться в приёмную». И тут мне вдруг пришло в голову: «Если денег много, я смогу на них поехать в деревню и навестить матушку, а в выходные побыть с ребятами».

Но эта мысль пронеслась мгновенно, потому что это было невозможно. Было неясно, кто владелец денег. Я отвёл глаза от записки и продолжил ходить в школьном дворе. Дети всё так же шумели.

Я снова подумал о том, чтобы пойти в приёмную и сказать, что деньги мои. Но потом я понял, что такой вариант не подходит. Возможно, это не та сумма, что мне нужна. Тогда я попаду впросак. Кроме того, может объявиться настоящий владелец денег. Тогда я опозорюсь перед директором, завучем и учителями. Я отказался от этой мысли. В этот момент прозвенел школьный звонок.

В полдень, когда закончились уроки, я бегом отправился домой. По дороге я говорил себе: «Приду домой и скажу Хеммат-аге, что хочу поехать в деревню». А он в ответ: «Ну, езжай!» А я скажу ему, что у меня нет денег, а деньги, которые дала мне матушка, закончились. А если он скажет, что у него тоже нет денег, тогда как быть? Я же не могу заставить его любым способом достать деньги для меня! Ничего не поделаешь, но, ведь я же не хочу присвоить его деньги, я возьму у матушки и верну ему.

С этими мыслями я дошёл до дома, немного постоял за дверью и снова собрался с мыслями. В конце концов, я убедил себя, что Хеммат-ага достанет деньги. А если он этого не сделает, завтра утром пойду в приёмную школы и скажу, что это мои деньги.

От волнения дыхание спёрло в груди, мои руки и ноги на мгновение задрожали, у меня было странное состояние. Я позвонил в деревянную дверь и устался на неё. Дверь открыла тётя Рогайе, она небрежно посмотрела на меня, вздохнула и пошла по своим делам.

Увидев во дворе мотоцикл Хеммат-аги, я понял, что он приехал домой на обед. Собрав все силы в кулак, вошёл в комнату. Хеммат-ага сидел в углу комнаты и курил. От сигаретного дыма комната была как в тумане. Он затаился. Казалось, на его плечи легли все горести мира.

Я положил книги на полку и сел, чтобы тётя Рогайе принесла обед. Хеммат-ага сидел молча. Он замкнулся в себе, наверное, поссорился с тётей Рогайе. Он разговаривал сам с собой, говорил себе под нос. Закуривал сигарету за сигаретой и вытряхивал пепел в пепельницу, которая стояла под рукой.

Несколько раз мне хотелось поднять голову и все же заговорить с ним. Но каждый раз, когда я сталкивался с его суровым взглядом и кислой гримасой, мне становилось не по себе. Я ходил на цыпочках и смотрел на Хеммат-агу, но он не обращал на меня внимания. Он был покрыт дымом. Примус тоже мигал, как будто сейчас погаснет, чайник дымил. Мне стало жарко, я встал и снял пиджак. Из кухни доносились звуки тарелок и другой посуды. Я не знал, как быть: сказать сейчас или оставить это на потом.

«Сейчас удобное время, — сказал я себе. — Хеммат-ага не занят, он просто курит. Если он даст мне денег, мне не придётся завтра утром идти в приёмную школы».

Как только я собрался открыть рот, появилась тётя Рогайе, она принесла обед и поставила его передо мной. Я ничего не сказал и начал есть тефтели. Тётя подошла и села рядом с примусом. Она повернулась к Хеммат-аге и сказала: «Что ты так сидишь? Если сидеть, сложа руки, дело не сдвинется с места! Вставай, отвези мотоцикл на ремонт, пусть починят его!»

Хеммат-ага закатил глаза и возмущённо сказал: «На какие деньги ремонтировать? Нужны деньги, понимаешь, а у меня их нет. Сегодня ничего не заработал, только зря израсходовал бензин». Он затанулся, затем встал и вышел во двор.

Тётя, проворчав, сняла чайник с примуса. Увидев такую ситуацию, я передумал говорить с Хеммат-агой. Опустил голову и доел свой обед. Доедая тефтели, я сказал себе: «Я буду делать то, что задумал. Завтра утром пойду в приёмную и скажу, что это мои деньги. Во что бы то ни стало, мне нужно заполучить их».

На следующее утро, как только я вошёл во двор школы, моей первой задачей было подойти к окну приёмной. Записка всё ещё была на месте. Она была приклеена скотчем к окну, как и вчера. Я немного успокоился, повернул голову к окну и из-за стекла увидел, что завуч пьёт чай. Я тут же запрокинул голову, боялся, что завуч как бы не заподозрил чего. Я прислонился к стене. Во дворе школы было тихо, дети сидели во дворе и разговаривали друг с другом. Несколько человек готовились к урокам. Я подумал про себя: «Как я зайду в приёмную? Что я должен буду сказать в первую очередь?» Я начал обдумывать свой план.

Постепенно во дворе стало многолюдно и шумно. Ещё утром, придя в школу, собирался спокойно пойти в приёмную и сказать: «Господин, эти деньги мои». Но мне стало страшно, а вдруг до конца уроков появится хозяин денег, и тогда мне не отделаться от позора, да и в деревню не смогу поехать.

Когда прозвенел звонок, я сразу же выскочил из класса. Я хотел знать, на месте ли записка. Перепрыгивая через ступени, вышел во двор. Когда я заглянул в окно приёмной, у меня отлегло от сердца. Вздохнув, прислонился к стене. Хозяин ещё не нашёлся, я следил за окном, чтобы проследить, не пошёл ли кто за деньгами. Но, похоже, что у этих денег не было хозяина. На записку никто не обращал внимания.

И так несколько раз заглядывал в приёмную. Завуч и директор школы разговаривали о чем-то. Нужно было решиться, пойти и всё сказать. Но я снова откладывал на следующую перемену. Прозвенел звонок на последний урок. Все сразу бросились в свои классы, толкая друг друга и перелезая через головы. Я посмотрел на записку в последний раз и пошёл в класс. Не зная, чем занять себя в течение часа, начал строить план: сначала я пойду и встану перед приёмной. После того, как все учителя уйдут, войду в кабинет и скажу завучу, что это мои деньги.

Меня снова беспокоило, сколько же было денег. Если спросят, какая там сумма, то скажу: «Господин, видите ли, я вышел из дома утром и не считал свои деньги. Честно говоря, не знаю, сколько там денег». А что, если он не поверит? Тогда назову любую сумму наобум. Если этот вариант не пройдёт, тогда скажу, что это не мои деньги. Идея понравилась. Стал дожидаться звонка, оставались последние минуты. Я собрал свои книги и тетради раньше всех и положил их на парту.

Как только прозвенел звонок, я без промедления вскочил, сразу же вышел из класса и встал у приёмной. Дети один за другим уходили из школы. Завуч стоял во дворе, не спеша отправляя детей по домам. Учителя входили в приёмную один за другим и очень скоро уходили. Когда школа опустела, я осторожно постучал в дверь и вошёл. Несколько учителей все ещё сидели и разговаривали. Директор сидел за своим столом и что-то писал. Я неуверенными шагами подошёл к его столу. Только собрался обратиться к нему, мой взгляд упал на окно. Записки там не было. Директор поднял голову, повернулся ко мне и сказал: «Сынок, у тебя дело ко мне?» «Да», — сказал я, запинаясь, и показал рукой на окно. Директор посмотрел туда, а затем сказал: «А что там?» Я ничего не ответил, опустил руку и посмотрел директору в глаза. В этот момент внезапно послышался голос нашего учителя географии, который говорил: «Я только сегодня заметил эту записку. Все эти дни думал, что уронил деньги на улице». Обернувшись, я увидел, что он складывает банкноту в сто туманов, чтобы положить её в карман. Я вышел из кабинета директора полный рухнувших надежд.

По дороге домой, я думал о том, что на этой неделе не увижу свою мамушку, Нурали и Яргули, отца и дядю. Злоба схватила меня за горло. Я не хотел идти в дом тёти Рогайе. Мне хотелось посидеть в укромном переулке и поплакать. Так неохотно я плёлся, как вдруг увидел перед собой деревянную дверь. Постоял немного за дверью и не мог постучать в неё. Перед моими глазами возник проблеск нашей деревни и тут же исчез. Я вздохнул и постучал. Хеммат-ага открыл дверь. Он не был похож на вчерашнего человека. С улыбкой, положив руку мне на голову, спросил: «Что случилось, парень, ты расстроен!»

Я ничего не мог говорить, мне хотелось плакать, злоба не отпускала меня, словно кусок застрял у меня в горле. Однако войдя во двор, заметил знакомую самодельную деревенскую обувь. Я повернулся и посмотрел на Хеммат-агу, он улыбался. Остолбенева, я не знал, что делать. Тетради и книги, выпали из моих рук и рассыпались по двору. Стремительно забежав в комнату, увидел дядю, который сидел и пил чай. Как только он увидел меня в дверном проёме, улыбнулся и сказал: «О, Юсуф, как школа?» Я хотел закричать: «Дорогой дядя, нормально...», но, ничего не сказав, бросился в его объятия...

Перевод М.Ш.Мамедовой.

Ирандын улуттук жана жергиликтүү оюндары

Фарсы тили сөздүгүндө оюн сөзү көңүл ачуу, бир нерсе менен алек болуу, эс алуу, жумуш, спорт жана амалкөйлүктү билдирет.

Улуттук оюндар жалпысынан алганда маданияттын бир бөлүгү. Ирандыктардын жергиликтүү, аймактык жана улуттук оюндары маданий маани-маңызынан ташкары абданы кызыктуулугу жана ар түрдүүлүгү менен өзгөчөлөнөт.

Ирандын аба-ырайы шартына, этникалык жана уруулук бөлүгүнө жараша оюндардын түрлөрү атайы максат менен түзүлүп, калайык-калк арасында кеңири тараган.

Жалпысынан алганда улуттук оюндардын 150 түрү бар. Алар убакыттын өтүшү жана жашоо-турмуштун өзгөрүшү менен кийинки биздин жаңы муунга жат көрүнөт. Бул оюндар ачык жерде жана жабык жерде ойнолуучу оюндар деп экиге бөлүнүп, каалаган учурда жана каалаган кырдаалда, өз убактыларын мүмкүн болушунча көп колдонуп ойноого шарт түзүлгөн.

Ал эми кээ бир оюндар коомдук, маданий, диний кырдаалдарга карай Ирандын көпчүлүк аймактарында окшош келет жана төмөндө алардын кээ бирлери берилди.

Пахлавани (кошти)

Пахлавани (кошти) — байыркы Персия менен азыркы Ирандын улуттук күрөшүнүн аталышы. Бул күрөштүн тарыхы өтө терең жана перстердин аскер искусствосунун салттык комплексинин бири десе да болот. Учурда пахлавани Иранда өзгөчө кадыр-баркка ээ болгон спорттун түрү болуп саналат.

Жалпы жобосу

Балбандар чыкчу килемдин көлөмү 12х12 метр, анын ичинде даана күрөш өткөргөн аянтчанын диаметри 9 метрди түзөт.

Балбандардын формасынын (кызыл же көк) арткы бетинде өлкөсүнүн шартту түрдө кырскартылган аты жазылат жана этеги тизеден ылдый болгон шым кийишет. Пахлаванинин шымы мелдеш учурунда айрылып кетпеш үчүн катуу кездемеден тигилет. Бел куру ак, көк же кызыл түстөгү кездемеден болуп, балбандын белине катуу байланышы керек. Ал

эми бут кийими такасы жок, таманы жумшак

Балбандарды таразага түшүрүү мелдештен бир күн мурун өткөрүлөт. Салмагын тарткандан кийин чучу кулак кармап, атаандаштары аныкталат. Килемге чыкканда эки ирет үч мүнөттөн күрөшөт. Эгерде балбан 30 секунддук аралык менен 3 жолу чакырганда чыкпаса, оюндан четтетилип, жеңиш атаандашына ыйгарылат.

Эскертүүлөр

Эгерде балбандын шымы айрылып калса, анда ага аны алмаштыруу үчүн 2 мүнөт берилет.

Мындан кийин балбан кармашка чакырылгандан кийин килемдеги калыс анын формасын (трико, бут кийим, шым, кур ж.б.) текшериши керек. Талаптарга жооп бербесе, калыбына келтирүү үчүн 1 мүнөт берилет. Анда да аткара албаса мелдештен чыгарылат.

Кармаш качан аяктайт

- негизги убакыттын бүтүшү;
- далысын жерге тийизүү;
- 10 упайдан болгон артыкчылык;
- дисквалификация;
- 3 эскертүү.

Тең болуп калган учурда жасалган ыкманын сапаттуулугуна, эскертүүлөрдүн санына жана акыркы жасалган ыкмага карап жеңүүчү аныкталат.

Ыкма жасоого берилген упайлар

Пахлавани күрөшүндө эркин жана грек-рим күрөшүндөгү бардык техникалык ыкмалар колдонула берет, ошондой эле курдан жана шымдын тизесинен кармоого уруксат берилген.

Атаандашын килемден түртүп чыгарса, ага 2 упай берилет. Эгер чабуул жасап баратып өзү далысы менен жерге жыгылып калса анда атаандашына 1 упай ыйгарылат. Килемде чуркап же кармашуудан качса ага эскертүү берилип, каршылашы автоматтык түрдө 1 упай алат.

Арханг арханг аттын түсү кандай?

Бул байыртадан бери кеңири жайылган жаш өспүрүмдөр арасында ойноло турган, улуттук оюндардын бир түрү. Оюнчулар 5 адамдан турган эки тайпадан туруп, ар бир топтун бирден мүчөсү Авестанын ролун ойнойт. Биринчи тайпа “*арханг арханг*” деп айтат, ал эми экинчи тайпа “*аттын түсү кандай?*” дешет. Биринчи тайпа өзгөчө өзгөчөлүктөрү бар атты айтышат жана экинчи тайпа “*бир чап анан ары кет, бул жакта эмнең бар?*” дейт да оюн башталат. Авестанын ролун ойногон оюнчулар бир жерге жанаша турушуп оюндун жүрүшүнө көз чаптырып турушат. Биринчи болуп туура жоопту берген тайпа экинчи тайпанын балдарын камчы менен кубалашат.

Оюн авеста болгон эки бала биргеликте “*караны изде*” деп айтмайын улана берет, ошентип оюн тескерисинче экинчи топ биринчи топту кубалоо менен уланат. Бул кубалашмак тайпадагы балдар кармалып, авестанын ролун ойногон балдарга алып бармайынча жана оюндан четтетилмейинче уланат.

Остухан-е махтаб

Бул оюн 5 кишиден турган эки тайпадан турат. Биринчи тайпа сөөктү ыргытып, ал эми экинчи тайпа аны табуулары зарыл. Эгерде экинчи тайпанын балдары сөөктү таппай калса биринчи тайпанын балдарын жондоруна көтөрүп алып айылдын көчөлөрү менен басып, андагы өзү каалаган бир үйдүн эшигин кагат жана үйдүн ээсинен “*минип келдимби же жөө келдимби?*” деп сурашат. Эгерде жооп “*минип келдиң*” болсо жолун улантышат, ал эми “*жөө келдиң*” деген жооп алышса оюнчулар орун алмашышат.

Бала боланди

Бул оюн ачык асман алдында ойнолот. Оюнчулар бир адамды карышкыр кылып шайлашат. Карышкыр оюнчуларды кубалап жетип кармоосу зарыл. Карышкыр качып бара такан балага жетейин деп калганда, ал алдын ала даярдалган дөңсөөгө чыгуусу шарт жана ал дөңсөөнүн үстүндө турганда карышкыр аны кармай албайт. Ошентип карышкыр жерде турган башка балдарды кубалоо менен оюнду улантат жана ал кубалап жетип кармап алса, кармалган бала карышкыр болот жана башка балдарды кубалайт. Карышкыр балдардын бирин кубалап жүргөндө калганы шатыра шатман күлүшүп, ыр ырдашат.

Карышкыры оюндун, жалкоолонбо, отурба

Менин жаным бул жакта, өзүңдү бурчка такаба

Бул оюнда дөңсөөнүн ордуна, жерге көмүр же бор менен тегерек же төрт бурчтук кылып чийип атайы карышкырдан сактана турган жер даярдап алышса да болот.

Бүгүнкү күндө бул оюн балдарды дилгирликке, кубанычта болуп, ыкыластуулука, шамдагайлуулукка үйрөтөт.

Бешин ва пашо (отур жана тур)

Оюнчулар бири бирине жакын турушат. Оюнду башкаруучу бешин, пашо (отур, тур) деп башаламан айтат. Ал эми тизилген балдар анын айтканын жаңылбай аткаруулары зарыл жана жаңылган бала оюндан чыгып турат. Бешин деген отур дегенди, ал эми пашо сөзү тур дегенди билдирет. Эскерте кетчү нерсе “нашин” (отурба) деген сөз “пашо” (тур) же болбосо “истаде беман” (турган боюнча кал) дегенди жана “па нашо” (турба) деген сөз “бешин” (отур) же “нешесте беман” (отурган боюнча кал) деген мааниде айтылат.

Бист соали (Жыйырма суроо)

Эки тайпа бири бирине карама каршы турушат. Биринчи тайпа өз ара бир теманы тандап алышат. Экинчи тайпа биринчи тайпанын сыр сөзүн табуу үчүн эң көп дегени жыйырма суроо бериш керек. Ал эми суроолордун жообу “ооба” же “жок” болуусу шарт. Ошентип жыйырма суроого жетпей катылган сыр сөздү таап алган тайпа жеңүүчү деп табылат.

Таб таб хамир (таб таб камыр)

Оюндун максаты: көңүл ачуу, ой жүгүртүү, эс тутумду жогорулатуу.

Оюнчулардын саны: 2 ден 10 го чейин

Оюндун аянтчасы: жабык мейкиндик

Оюндун жүрүшү: оюнга катышкандардын чоңураагы оюнчу балдардын бирин саждага отургузат да ага көзүн жабуусун талап кылат, андан соң оюнчулардын бирин колуна алып, көзүн жумуп отурган баланын артына акырын тийгизет да төмөнкү ырды окуйт. Таб таб камыр, идиш толо сыр, кимдин колу кана тап? Ошол маалда көзүн жабып турган оюнчу, кимдин колу экенин табуу керек. Эгерде туура тапса оюнду утат да, бир упай алат жана ордуна колун тапкан бала отурат. Ал эми таппай калса бир упайы кемийт жана отурган бодон оюнду улантат. Ошентип оюндун акырында эң көп упай алган бала уткан болот.

Бет аарчы (жолук таштамай)

Бул оюнга 4 төн 15 балага чейин же андан да ашык болот. Балдар тегерете отурушат. Балдардын бири “карышкыр” болуп, балдар отурган тегеректи тегерене чуркайт жана эч кимге билгизбестен колундагы бет аарчыны балдардын биринин артына таштайт. Ал эми тегерете отурган балдар бет аарчы артына ташталганын убагында кайоо үчүн дыкаттык менен отуруулары зарыл. Карышкыр кимдин артына бет аарчыны таштаса, ал ошол замат бет аарчыны алып карышкырды кубалаш керек, ал эми тегерете отурган балдар аларды кубаттап турушат жана эгер карышкырга жетсе жеңүүчү аталат жана алар орун алмашып оюнду улантышат. Оюнду уткан бала карышкыр болот да, тегерете отурган балдарды айланып басып, бет аарчыны өзү тандаган башка баланын артына таштайт. Эгер бет аарчыны артына таштаган бала карышкыр бир айланып келгенче байкабаса, калган балдар: “Жумуртка сасыды, арабыздан бирөө таарынды” деп жалпы айтышат, ал эми бет арчы артына ташталганын байкабай калган бала тегеректин ортосуна барып отурат.

Рига́к (таш)

Бул оюн көбүнчө Ооганстанда ойнолот жана **хо** оюнунуна окшош. Оюндун жүрүшү, кагазга төрт бурчтук тартып, ортосунан эки сызык чийип, төрт квадратка бөлүшөт. Андан соң эки оюнчу кезектешип өзүнүн 3 фишкасын (фишкалар ар түркүн түстө болот же буурчак дандары болушу да мүмкүн) 9 ячейкага тизип үч ячейкадан турган бир катарды биринчи болуп толтурууга аракет кылышат. Кимде ким бир катардагы үч ячейканы биринчи толтурса оюндун жеңүүчүсү болот. Эгер ячейкалар толуп эч ким жеңүүчү болбосо, ячейкаларды алмаштыруу менен оюн улатан.

Бул оюнда, биринчи оюнчу өз жүрүшүн аткаруу менен каршылашы үч ячейкалуу бир катарды биринчи толтуруп кетпөө үчүн тоскоолдуктарды жаратат жана жеңишке жетүү үчүн логикалык ой жүгүртүү абдан зарыл.

9 рига́к (тогуз таш)

9 рига́к 3 рига́к оюнуна окшош. Алардын айырмачылыктары:

1. Жалпысынан 24 орундан турган капталдарынан алынган төрт сызыктар аркылуу өз ара бириктирилген, бири биринин ичине жайгашкан төрт бурчтуу фигуралар тартылат.
2. Ар бир оюнчуда тогуздан майда таш болот.
3. Оюнчуктар тизилгенден кийин, ар бир оюнчук жанындагы бош орунтука гана жүрө алат.
4. Эгер оюнчу катар катар кылып поезд (бир катарда үч бирдей таш) түзө алса, каршылашы өзүнүн таштарынын бирин чийилген аянтчадан алуусу шарт. Эгерде таштар биринчи оюндун жүрүшүндө катары менен тизилбей калса, сырттагы таштардын бирин, ал эми оюндун жүрүшү болсо өз каалоосу менен бир ташты тандап алат.
5. Бир оюнчунун таштары үчкө жетсе, ал жакынкы орундарга жылууга акысы жок жана өзү каалаган алыскы аянтчага жыла алат. Экинчи оюнчу өзүнүн катарын түзүп алган учурда, эч бир катар түзүүгө акысы калбаган биринчи оюнчу эки ташы менен утулат, ошентип оюн акырына чыгат.

Эстоп-е хавайи

Бул оюндун дагы бир аты оступ-е азад. Бул оюнду ойноо үчүн бир нече бала (оюнчулардын саны чексиз) жана бир топ керек. Оюнчулар тегерете турушат, ал эми оюнчулардын бири ортого чыгып топту асманга ыргытып атып, оюнчулардын биринин атын үнүн бийик чыгарып айтат. Аты айтылган бала топту жерге түшүрбөй тосуп алуусу кажет. Ал эми калган балдар ар тарапка качып жөнөшөт. Эгер аты аталган бала топту тосо албай калса, мүмкүн болушунча тезинен топту кубалап жетүүсү керек. Топко жетип колуна алганда “*стоп*” деп айтат жана качып бара аткан балдар “*стоп*” сөзүн угаар замат өз ордуларында катып калуулары кажет. Ал эми топту кармап турган бала жакыныраак турган бала же өзү тандаган баланы карай топту ыргытат. Балдар ордуларынан жылбай катып туруулары зарыл. Эгер ыргытылган топ балага тийсе топту ыргыткан баланын упайы кемийт.

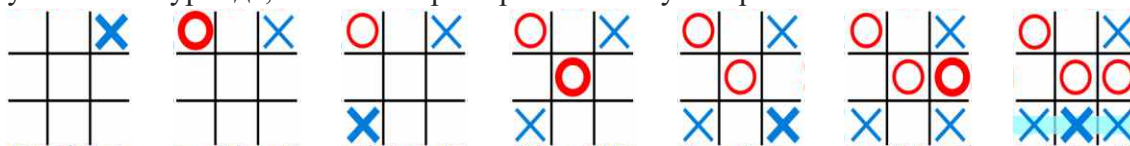
Алдын ала болжошкон упай түгөнгөн соң упайы түгөнгөн балага ылакап ат коюлат жана андан ары анын ылакап атын атоо зарыл, ал эми кимде ким ылакап атты унутуп өз атын айткан болсо упайы кемийт. Оюнчуга ылакап ат коюлгандан кийин дагы упайы түгөнсө, аны дубалдын түбүнө же алдын ала болжонгон жерге тургузуп, топ менен тебишет жана андан соң оюндан четтетилет. Ошентип бир бала калмайынча оюн уланат да, акыркы калган оюнчу жеңүүчү болот.

Аттар

Бул оюнга калем менен кагаз керектелет. Оюнчулардын саны чексиз. Алгач кагазга жадыбал тартып, биринчи катардын башынан баштап “кыздын аты”, “баланын аты”, “фамилия” “шаар”, “мамлекет”, “тамактын аты”, “мөмө-жемиш аты”, “ырчы же артисттин аты”, “унаанын аты”, “айбанаттын аты” жана башкаларды жазышат. Кийинки кадамда оюнчулар алфавиттин бир тамгасын тандап алышат да жадыбалдагы бардык тилкелерди тандап алынган тамга башталган сөздөр менен толтурушат. Бул оюн тез жана бири бирине көрсөтпөстөн жашыруун толтурулушу зарыл жана ал жадыбалды биринчи толтурган оюнчу “стоп” деп айтат. Андан соң жадыбалдын тилкелериндеги жазылган ар бир сөздү салыштырып чыгышат да алардын ар бирине упай берилет. Эгерде бардык тилкедеги сөздөр туура жана так толтурулса 20 упай, ал эми толтурулган сөздөр атаандаштарыныкы менен окшош болуп калса ар бирине 10 упай, ал эми толтурулбай калса 5 упай берилет. Ошентип эң көп упай алган оюнчу жеңүүчү деп табылат.

Икс – ал

Бул оюн эки адамдан жана кагаз менен калемдин жардамы менен ойнолот. Бул оюнда Х жана О белгилери колдонулат. Оюнду баштоо үчүн ак кагазга туурасынан үч жана узунунан үч сызык кылып жадыбал тартып алышат. Андан соң, оюнга катышкан ар бир тарап өзүнө жадыбалдагы уячаларды толтуруу үчүн Х жана О белгилерин тандап алышат. Оюнду баштоо үчүн чучу кулак тартышып, мурунтан тандап алган Х же О белгилер менен жадыбалда тартылган 9 уячанын бирин чийишет. Андан соң экинчи оюнчу өзүнүн белгиси менен али бош турган экинчи уячаны толтурат да, кезекти кайра биринчи оюнчуга берет.

Ар бир этапта оюндун акыркы чекити болуп, атаандаштардын бири оюндун башында тандап алган белгини горизонталдык, вертикалдык же диагоналдык кылып катары менен койсо болот, бирок оюнчулардын ар бири өзүнүн атаандашы белгилеген уячалардын алдына өз белгисин коюуга болбойт. Ошентип, атаандаш өзүнүн белгилери менен вертикалдык, горизонталдык же диагоналдык сызыкты катары менен биринчи толтурууга жол бербеш керек. Бул оюндун англисче аталышы Tic-tac-toe деп аталат.

Бала боланди

Бала боланди оюнун бир нече адам ойной алат. Бул оюнда алгач бир баланы карышкыр кылып шайлашат, калган оюнчулар карышкырдан качышат жана карышкыр аларды кармаш керек. Бирок оюндун шарты боюнча, карышкыр дөңсөөгө чыгып алган оюнчуну кармай албайт. Ошентип кубалашып журушуп, акыры кармалган оюнчу карышкыр болот да, оюн уланат.

Пантомима

Бул оюн төрт адамдан ашык оюнчунун жардамы менен ойнолот. Оюнчулар эки тайпага бөлүнүшөт. Тайпалардын бири красворд түзүүчү ал эми экинчи тайпа пантомима оюнчусу болот. Өз ыктыяры менен биринчи тайпадан чыккан бир оюнчу, бир нече сөздөн турган сыр сөздү экинчи тайпадагы балдардын биринин кулагына шыбырайт. Ошентип ал катылган сыр сөздү кыймыл-аракет, жаңсоо менен өзүйүн тайпасындагылар аны тапмайынча түшүндүрө берет. Бул оюндун кызыгы, сырткы жана физикалык жактан жок болгон концептуалдык жана абстракттык суроолорду даярдоо жана оюнчу аны кыймыл-аракет болобу, жаңсоо болобу аны башкаларга мүмкүн болушунча ачык-айкын түшүндүрүү өнөрүнө ээ болуусунда. Оюндун катышуучулары канча көп болсо ошончолук оюн кызыктуу болот.

Пинокио

Түркчөсү: Тазадан анзели

Бир адам жерге жакын ийилип, башкалар анын үстүнөн секирип өтүп, ийилип турат. Ошентип алар чынжырча болуп биринин үстүнө бири секирип өтүү менен бир мезгилде төмөнкү ырды ырдашат.

Тазадан анзели дей...

Икки Дели Хан Акбари Ди...

Ашк Бели Синдирди...

Жумуртка оюну, топ ойноо, шар, айланма шар

Байыртадан кичине балдар (көбүнчө эркек балдар) жерге аралыктары жарым метрди түзгөн, тереңдиги эки үч эли, чоңдугу алакандай болгон беш-алты чуңкурча казып чоңдугу буурчактай болгон айнек шарчаларды, бармак менен ортондун жардамы менен казылган аңчалардын бирине ыргытып түшүрүүгө аракет кылышкан. Эгерде шарча казылган аңчага түшсө бир упай берилген жана кийинки жүрүшкө ээ болгон.

Кийинки айлампада ал өзүнүн шарчасын ошол турган эле ордунда, биринчи ыргыткандагы эрежелер менен кийинки чуңкурчага ыргыткан, эгерде ыргыткан шарчасы чуңкурчага түшпөй калса кийинки кезеги келмейинче турган ордунда калат. Ошентип оюнчулардын кимиси бардык казылган чуңкурчаларга өзүнүн шарчасын киргизе ыргытып чыкса жеңүүчү болот. Бул оюнга катышуучулардын санынын чеги жок.

Эчки эже менен эшек полиция

Эшек полиция негизинен абдан күклүлүү жана тамашалуу оюн. Бул оюнду ойноо үчүн эң аз дегенде алты адам катышуусу керек. Алгач бор менен же бор жок болсо сууга толтурулган кумура менен тегерете чийин чийип алышат. Андан соң оюнчулар эки топко бөлүнүшүн чучу кулак тартышат. Утулган топтогу балдардын бири эшек полицейский болуп дайындалат да калганы алдын ала чийилген тегеректин ичине киришип, бир бириг ийиндеринен кармап тегерете турушат. Ошентип оюн башталат, биринчи топтогу балдар балдарды тегерете айланышып, эшектерге мингенге аракет кылышат. Ал эми эшек полиция сак туруп, сырттагы балдар эшектерге мингенге жолтоо бо уусу керек жана алар эшектерге мингенге чейин буттарына чаап үлгүрүү керек. Эгер бутка чаап үлгүрсө сырттагы балдар утулган болот жана экинчи топтогу балдар эшек болушат. Бирок эгер эшеке минип алышса, аны түршүрүүгө же бутка чабууга болбойт. Андан тышкары кээде эшеке минип алган бала күчтүүлүк кылып, ыңгайлаштырып эшектен секирип түшүп текеректен сыртка качып чыгат, негизгиси эшеке минүүгө аракет кылуу керек. Эгерде эшек чарчап, уктап калса (*Эше уктады! Эшек уктады!-д деп айтышып*) оюн кайра башынан башталат. Көңүл бурчу нерсе, эгерде оюнчу акылдуу жана амалкөй болсо, эшек полицияга да минип алышы мүмкүн жана оюндун кызыгы мына ушундан башталат.

Согуш короу, колу он

Бул оюнда катышуучулар канчалык көп болсо ошончолук кызыктуу болот. Бул оюнда оюнчулардын бирин аю кылып шайлашат. Аю болгон бала, бири бирине топту ыргытып аткан балдардан (колу менен) топту алыш керек, ал эми топту алдырып жиберген бала анын ордуна аю болот. Бул оюнда топту абадан тосуп алууга да мүмкүндүк берилген. Бул оюнду бут менен ойноого болот, андай учурда аю орточо аю деп аталат.

Түстөр оюну

Бул оюндун дагы бир аталышы помидордук эсеп. Алгач оюнчулардын бирин карышкыр кылып шайлашат. Андан соң карышкыр менен башка оюндун катышуучулары төмөнкү ырды окушат:

Карышкыр: помидордук эсеп

Калгандары: түсү кандай?

Карышкыр: боз түстүү

Бул оюндун калганы жогоруда айтылган бала боланди оюнуна окшош. Эң негизгиси карышкыр айткан түс оюнчуларда бар болушу зарыл, эгерде жок болуп калса оюндан чыгат.

Зу (бад, баде)

Зу оюну байыртадан бери келе жаткан оюндардын бири. Бул оюн эки тайпанын жардамы менен ойнолот. Алгач эки тайпа тең жетиден бала болуп бөлүнүшөт да, бир тайпа карышкырлар тайпасы, ал эми экинчи тайпа козулар тайпасы деп аталат. Эки тайпа тең өз кезектери менен зууу деген боюнча барып, каршылаш тайпадагы балдардын бирин кармап калуусу керек. Карышкыр тайпасындагылардын бири зууу деп айтып аткан кезде, козулар тайпасындагы балдардын бирине колун тийгизет, эгерде козулар тайпасындагылар карышкырды зууу деп айтып бүткөнгө чейин кармап турушса, ал бала козулар тайпасына кошулат.

Таш, кагаз, кайчы

Бул оюнду эки бала ойнойт. Муштум – ташты, сөөмөй менен ортон (V белгиси) – кайчыны, ал эми ачык алакан – кагазды бирдирет. Эки оюнчу муштумдарын түйүп, бир мезгилде “таш, кагаз, кайчы” деп айтышат. Ошентип алардын ар бири колдорун жогоруда айтылган белгилердин бирин көрсөтүшөт. Айтылган белгилердин бири бирине карата артыкчылыгы төмөнкүдөй: кагаздын артыкчылыгы таштан көбүрөөк, таштын артыкчылыгы кайчыдан көбүрөөк, кайчынын артыкчылыгы кагаздан көбүрөөк. Андыктан ким жогору артыкчылыктагы белгини көрсөтсө ошол жеңүүчү деп табылат. Бул оюн көбүнчө оюндарды баштаарда, ким оюнду биринчи баштаарын аныктоо үчүн да колдонулат.

Шах, ууру, вазир

Бул оюнга негизнен 4 бала катышат. Алгач бири бирине окшош кичине кагаздар даядалып алынат да, аларга “шах”, “вазир”, “жазалоочу” жана “ууру” деген сөздөр жазылат. Андан соң кагаздардын ичиндеги жазуусу билинбегидей кылып бирдей бүктөшөт. Оюнчулардын ар бири бирден кагазды тандап алышат да ичин ачып, өзүнүн ролун түшүнгөн соң (албетте шахтан башкасы өзүнүн ким экенин жар салып айтпайт) шах башка оюнчуларга карап мындай дейт: “Менин вазирим ким?”. Ошол маалда вазир болгон бала кагазын шахка көргөзүп, вазир экенин билдирет. Ошол маалда шах: “Бул экөөнүн арасынан ууру ким экенин тап” дейт. Оюндун кызыгы мына ушундан башталат, анткени вазир эки оюнчунун ичинен ууруну туура табуусу керек. Ошентип, вазир экөөнүн бирин ууру деп көрсөтөт. Эгерде ууруну туура тапса шах табылган ууруну жазалоо үчүн жазаллоочуга буйрук берет жана жазалоочу ууруну жазалайт. Бирок, эгерде вазир жаңылып, жазалоочунун ууру деп тапкан болсо, жазаллоочу дароо: “Сен эмне жазалоочуну күнөөлү кылып атасын?” деп айтат. Мындай учурда шах

жазалоочуга вазирди жазалоосун буйрук берет. Ал эми жазалар мурут өртөө, отуруп туруу ж.б. сыяктуу, кээде кичине балдарга ылайык жеңил, кээде оор да болот. Оюн кагаз тараткандан баштап акырына чейин бир канча мүнөттүн ичинде бүтөт, андыктан бул оюнду жарым саатын ичинде алты-жети жолу ойносо болот.

Шекер панир

Бул таттуу оюндун жүрүшү эки бала (кыз же эркек) жанаша туруп, кол кармашып тегерек түзүшөт. Тегеректин ортосуна бир бала отурат жана колдору кармашкан эки бала аны айланып, төмөнкү ырды ар кандай маанай менен окушат. Биринчи бала ортодо отурган баланы көрсөтүп *“Бу кизин маман джани, шекар панир пеширир”* (бул кыздын апасы сыр ширин бышырып атат) дейт, ал эми эгерде ортодо отурган бала эркек болсо *“Бу огланин маман жани, шекар панир пеширир”* (бул баланын апасы сыр ширин бышырып атат) дешет.

Экинчи, колу менен көрсөтүп: *“Кунишолара Пайлаир”* (кошуларга) дейт.

Үчүнчү, аны улай колун көтөрүп: *“Уджалиги бу бойда”* (бою да узундугу да абадай) дейт.

Төртүнчү айланып жүргөн бала аны улай колдорун ылдый түшүрүп *“Алчалиги бу бойда”* (боюнун кыскасы мына мынчалык) дейт.

Бешинчи, колдорун чоң жайып, тегеректи айлананы мүмкүн болушунча чоң ачып мындай дейт: *“Гайнишлиги бо бовида”* (бул абадай кенен)

Алтынчы, колдорун бир бирине жакындашып, тегеректи кичинекей абалга жеткирип мындай дейт *“Дарашлиги бу бойда”* (кичинелиги мынчалык).

Жетинчи, алар тегеректи кичине ачып, ортодо отурган баланы көрсөтүп, ал ордуна туруусу үчүн *“Эй агайе калах доробаре бах, кими сийурсең чык кабага баиш”* (ордуңан тур, айланаңа көз чаптыр, кимди жактырсаң ортого чыгарып кара) дешет. Ошол маалда ортодо отурган бала ордуна туруп, тегерете турган балдардын бирөөнү тандап, өзүнүн ордуна отургузат. Ошентип, ортого жаңы отурган баланы айланып оюн уланат.

Шам, гүл, көпөлөк

Бул оюн үч баланын жардамы менен ойнолот. Эки бала эки тараптан арканды алып (аркандын ортосу жерге тийип тургандай кылып бош кармоо абзел) үчүнчү бала ортого турат. Ал эми арканды кармаган балдар төмөнкү ырды (шам, гүл, көпөлөк) окуп, арканды айлантишат, ал эми ортодогу бала ырдын коштоосу менен айланып аткан аркандан секирүү керек. Ошентип бала кайсы атты айтканды жыдыса, аны айткан бала аркандан секирүү үчүн ортого чыгат.

Айнек оюну, шайтан периште, аркан тартмай, аркан оюну, токугуч ага

Алгач болжол менен башкалардан бойлураак, салмактары бирдей эки бала тандалып алынып, бири оюндун башкаруучусу ал эми экинчиси токугуч ага катары тандалып алынат. Бул эки оюнчу, балдар жасаган аркан менен чынжырчанын эки тарабын бириктирип, тегерек түзүшөт. Алгач оюндун башкаруучусу токугуч агага суроолорду ыр түрүндө берет, а чынжыр токугуч ага ыр түрүндө жооп берүүсү шарт. Албетте оюндун катышуучулары башкаруучу тарапта болушат.

Чынжыр токугуч ага...! ооба...?

Менин чынжырчамды тогудуңбу...? ооба...!

Тоонун ары жагына ыргыттыңбы...? ооба...!

Атам келди....! эмнелерди алып келди...?

Ноход менен кишимш....! кел бул жака же...!

Эмненин үнү менен...? Мышыктын үнү менен....! мияу, мияу, мияу

Чынжыр токугуч ага айбанаттын атын айтканча, оюндун башчысы оюнчулар менен алдын ала айтылган айбанатты туурашып, экинчи оюнчудан башкасы чынжыр токугуч аганын кайчылашкан колдорунун алдынан өтүшөт. Ал эми экинчи оюнчу чапанын жаап балдардын артына жашынып, чынжыр токугуч аганын жанынан өтөт. Оюндун башчысы ырды кайрадан баштайт жана чынжыр токугуч ага ал ырды жогоруда айтылган айбанаттын аты менен бүтүрөт жана оюнчулар колдору кармашкан боюнча чапаны жабылып, балдардын артына жашынган экинчи бала менен үчүнчү баланын ортосунан өтүшөт. Натыйжала үчүнчү бала да колдорун артына алып, балдардын артына турат. Кыскасы, бул оюн чынжыр токугуч ага, оюндун башчысынан башкасы, чапаны жабылган бала менен артындагы балдар оң тескей же болбосо чынжырча болмоюнча улана берет. Ошол маалда оюндун башчысы менен чынжыр токугуч ага бири бири менен сүйлөшүшөт:

Чынжыр токугуч ага...! ооба...?

Менин чынжырымды токудуңбу...? токудум...?

Тыгыз токудуңбу жа бош токудуңбу...? тартып көр...?

Ошентип, бир жагынан оюндун башчысы, ал эми экинчи жагынан чынжыр токугуч ага балдарды эки жака тартышып, чынжырчаны үзгөнгө аракет кылышат, бирок балдар бири бирин катуу кармап, үзүлбөгөнгө аракет кылышат, бирок акыры чынжырча үзүлөт. Оюндун катышуучулары тарабынан колдору чыгып кеткен эки оюнчуга мектептин короосун бир айланып кел деген сыяктуу жаза берилет.

Жашынмак

Бул оюн негизинен ачык мейкиндикте ойнолот жана катышуучулардын чеги жок. Оюндун жүрүшү чучу кулак кармоо менен балдардын бири карышкыр болуп шайланат да, белгиленген жерге туруп, көздөрүн жумат да жүзгө же элүүгө чейин санайт. Бул убакыт аралыгында башка балдар карышкыр таап албагандай болуп жашынышы керек. Карышкыр санап бүткөн соң, көздөрүн ачып башкаларды табууга жөнөйт. Карышкыр жашынган балдардын ар бирин тапканда, анын атын жана жашынган жерин айтып “сок, сок” деп айтуусу керек. Ал эми “сок, сок” деп айтуу үчүн ал бала көзүн жумуп турган жерге баруусу керек. Ошол маалда табылган бала жашынган жеринен чыгышы зарыл. Эгерде издеген бала жашынган баланын атын же жашынган жерин туура эмес айтса, жашынган бала чыкпаш керек жана оюнду улантыш керек. Эгерде карышкыр алгач белгиленген көзүн жумуп турган жерден алыссе, жашынган балдардын бири ошол жерге жетип, карышкыр келгиче “сок, сок” деп кыйкырса, карышкыр мурунтан тапкан балдардын баары боштондука чыгышат. Ошентип карышкыр андан кийин кимди тапса, ошол бала карышкыр болот.

Оюндун бүтүшүнүн эки жолу бар. Биринчиси карышкыр жашынган балдардын барын табат жана карышкыр тапкан эң биринчи бала же болбосо башкалар тарабынан эркиндике чыкпаган бала, кийинки оюнда карышкыр болот. Экинчиси, акырына чейин табылбай, белгиленген жерге барып “сок, сок” деп айтса жана буга чейин карышкыр тапкан балдар эркиндике чыкса, карышкыр болгон бала кайрадан карышкыр болот. Бул оюнду ойноо үчүн эл же имараттар көп жерлер ыңгайлуу. Бул оюндун англисче аты Hide-and-seek деп аталат.

Үңкүр

Үңкүр же куткаруу оюнунда алгач бир адамды колго түшүрүп, үңкүр деп айтылган кенч дубалына алып кетишет жана тайпалардын бири түтүк же жип менен туткунду бошотуу үчүн барышат. Алар каршылаш тайпанын хан сарайына барып, туткунга түшкөн балдарга колун тийгизсе, ал эркиндике чыгат. Оюн бир тайпадагы балдардын баары туткунга түшмөйүнчө улана берет, андан соң эки тайпанын балдары ордулары менен алмашышат. Үңкүр оюну Ирандагы эркек балдар мектебинин баштапкы класстарында кеңири тараган.

Бул оюнда эки тайпа, кандайдыр бир белгилүү жайды өздөрүнө үңкүр катары тандап алышат. Тайпалардын бирине “*ит*” деп, ал эми экинчи тайпанын атын “*козу*” деп ат коюшат. Биринчи тайпа “*козу*” деп аталган экинчи тайпанын балдарын кубалашат. Ошентип, алар алгач кандайдыр бир белгилүү жерди өзүлөрүнүн үңкүрү катары таптап алышып, ошол жака качышат. Карышкыр тайпасындагы балдар козу тайпасындагы балдарды кармап алса, же жөн эле колу менен тийсе алар туткунга түштү деп эсептелип, карышкыр тайпасынын үңкүрүнө камака алынышат. Туткунга түшкөн козуларды куткаруу үчүн козу тайпасындагы балдар, байкатпай келип туткундагы козуга колун тийгизип “*эркиндике чык*” деп айтып, куткарып кетүүсү керек. Оюн бардык козулар тукунга түшмөйүнчө уланат.

Бир буттуу боор

Оюнчулар эки бөлүккө теңме тең бөлүнүшүп, ар бир топ алдын ала белгиленген жерлерге турушат. Биринчи топтон бир бала ортодо чийилген чийинге турат. Биринчи оюнчу бир бутун көтөрүп, бир буттап секирип, экинчи топко ыйгарылган жерге кирет. Ал бир буттап, экинчи топтун балдарына барып колун тийгизгенге аракет кылат, ал эми анын колу кимге тийсе ал жыдыйт, ал эми экинчи топтун калган балдары бир буттап секирип жүргөн баладан качуулары керек. Ал биринчи топтун баласы чарчап кала электе өзүнө берилген жерге бир буттап секирип баруусу зарыл, эгерде биринчи топко бөлүнгөн жерге же ортодо чийилген чийинге жетпей бутун жерге коюп жиберсе жыдыйт жана оюндан четтетилет.

Экинчи топ бул оюнду ушул эле тартипте улантат жана алардын ар бири өз кезеги менен бир буттап секирип чыгышып, каршы топтогу балдарды жыдытканга аракет кылышат.

Карганын канаты

Бул оюнда өзүн Авеста деп атаган адам, айбанаттарга же бумдарга же адамдарга ат коюу менен балдардын канаттууларды башка жандыктардан айырмалоо жөндөмүн жогорулатат. Ошентип балдар тегерете турушат да, сөөмөйлөрүн ортого коюшат. Алар куштун атын угаар замат колдорун көтөрүүлөрү зарыл. Ал эми кимде ким колун жаңылышып көтөрүп алса, оюндан чыгат. Бул оюн бир бала калмайынча улана берет жана акыркы калган бала жеңүүчү болуп эсептелет. Оюндун өзгөчөлүгү тез аткарылып, балдардын шамдагайлыгын күчөтүү.

Ганийе

Бул оюн аянтча деп алдын ала белгиленген төрт чарчы аянтта ойнолот. Оюн талаасынын чек аралары аныкталып, оюнчулар эки тайпага бөлүнөт. Биринчи тайпанын оюнчулары оюн талаасынын ар кайсы жерлерине чачырап турушат. Ал эми экинчи тайпанын оюнчулары, каршылаш тайпанын аймагына кирип андагы оюнчуларга сокку урууга аракет кылышат. Экинчи тайпанын балдары жалгыздан лей лей деген боюнча барып каршылаш тайпанын аймагына кирип тайпадагы балдарга колун тийгизгенге аракет кылат. Ал эми лей лей деп айтпай калса жыдыйт да, оюндан четтетилет.

Уй жана музоо

Оюнга беш таш же болбосо башка нерселер даярдалат, ар бир буюмдун же таштын өзүнө таандык символдору болот. Кара таш уйдун символу, күрөң таш музоонун, тегерек нерсе таштын, ак нерсе сырдын, узун нерсе – узун шахты билдирет. Алардын чоңдугу алаканга салганда көрүнбөгөндөй кичинекей болуусу шарт. Ошентип алар чогулуп бир бала жогоруда айтылган нерселерди артына же көйнөгүнүн алдына, же чынынын ичине же болбосо башкалар көрбөй турган жерге катып, арасынан туш келген нерсени колуна салып, муштумун түйгөн боюнча чыгарат да башкалардан “Уйбу, музообу, сырбы же ташпы? деп сурайт. Эгерде суроого туура жооп беришсе, кийинки баланын кезеги келет, ал эми суроо туура эмес болсо жазага тартылат же алдын ала болжошкон шарттарды аткарат. Ошентип, кезек кийинкилерге өтүү менен оюн уланат.

Жаңгак чактым

Бул оюн негизинен башка оюндарды баштоо үчүн ойнолот. Оюндун башчысын дайындоо үчүн же тайпалардын ордун аныктоо үчүн, же болбосо ортомчу оюндарда ким оюнду баштаарын аныктоо үчүн, балдар биринчи ушул оюнду ойношот. Алгач аралыгы анча алыс эмес эки чекитти тандап алышат жана эки тайпадан бирден бала чыгып эки чекитке турушат. Балдардын бири оң бутун сол бутунун бармагынын үстүнө коюп, “жаңгак!” деп айтат. Ал эми экинчи бала да оң бутун сол бутунун бармагынын үстүнө коюп “чактым!” деп жооп берет. Ушинтип “Жаңгак”- “Чактым” деп айтып атып кимде ким каршылашынын бутун басса жаңгакты чаккан болот жана оюнду жеңген болот. Ошентип жеңишке ээ болгон тайпа негизги оюнду биринчи баштайт.

Ал жакта оюн көрүп отурган балдар да төмөнкү ырды ырдашат:

Бутум менен жаңгак чагам,

Үнү жок чагам.

Карышкыр менен чабан

Бул оюн төрттөн ашык баланын жардамы менен ойнолот. Балдардын арасынан бири карышкыр, ал эми дагы бирөө койчу болуп шайланат. Ал эми калган балдар койчунун артына бир биринин белинен кармап, тизилип турушат. Оюнга катышкан балдардын саны канча көп болсо, оюн ошончо кызыктуу жана шаңдуу. Карышкыр койчунун маңдайына барып “*Мен карышкырмын, мен үйүр койлорду алып кетем*” деп ырдайт. Койчунун артындагы балдар жооп катары: “*Менин койчум бар, бербейт*” деп ырдашат.

Карышкыр тиштерин көрсөтүп: “*Тиштерим курч, тиштегеним таттуу*”. Эжеңдин үйү кай жерде? Оңгобу же солгобу? дейт.

Койчунун артындагы балдар бир биринен ажырабай оңго, солго качышат. Карышкыр да оңго солго кубалайт. Ошентип отуруп башка балдардан артта калган баланы карышкыр кармап алат. Кармалган бала карышкырдын тобуна кошулуп, карышкырдын белинен кармап, артына туруп, башка койлорду кармаганга жардам берип, карышкыр менен кошулуп ырдайт.

Бул шаңдуу жана жандуу оюн балдарга биримдикте болууну, ынтымакта иштөөнү, достор менен алака кылууну үйрөтөт.

Бул оюнда утулду жана утту деген жок, эки тарап тең уткан болот.

Оюн бурчу же аркан оюну

Бул оюнду жалгыз да, бир нече адамдан турган топ менен да ойноого болот.

Жалгыз: бир бала өзү жалгыз арканды айланып секирет. Ал арканлы артка же болбосо алдыга айланып секирет, ал эми жанындагы балдар анын секиргенин 1,2,3... деп санашат. Оюнчу чарчаганга чейин же арканды басып алганга чейин секире берет. Ошентип кимде ким эң көп секирген болсо ошол оюнду уткан болот.

Кээде бул оюн ылдамдык боюнча жарыш катары кабылданып, карап турган балдар өтө тездик менен санашат, ал эми секирип аткан бала, башкалардын санагы менен тең секирүү керек.

Топтук: Эки бала аркандын эки жагын кармап, ыңгайлуу аралыкта турушуп, арканды жерге тийгидей кылып, бийиктиги балдардын боюнан кичине бийигирээк кылып айлантишат.

Секире турган балдарга “кызыл, жашыл, көк, сары...” деп ат коюлат жана бир бала аркандын ортосуна түшүп секирет. Ал эми калгандары кызыл, жашыл, көк, сары деп кубаттап турушат. Секирип аткан бала кайсы түскө келгенде жыдыса, ошол түс аталган бала аркандан секирүү үчүн ортого түшөт. Бул оюн “бирге бир”, “экиге бир” ж.б. ойнолот: балдар биринин артынан бири аркандан секиришет. Биринчи киргенинде бир жолу секирип чыгат, андан кийин эки жолу, кийинкисинде үч жолу секирип чыгат. Ал эми башка балдар “бирге бир”, “экиге бир” деп айтып турушат. Эгерде секирип аткан бала арканга чалынса, же секриген тартибин бузса, жыдыйт да, оюндан чыгат.

Нан алып келип, кебаб алып кет

Бул оюнда эки бала катышат. Алар биринин колунун үстүнө бириникин коюп башталат. Алардын кимиси биринчи болуп экичисинин колун чапса уткан болот.

Ортого түшмөй

Бул оюнга катышуучулардын саны чексиз. Алгач, балдар канча көп болсо да, эки топко бөлүнүшүп, оюнду кимиси баштаарын аныктап алышат. Ортого түшпөгөн топ дагы эки топко бөлүнүп, оюн аянтынын эки жагына турушат. Алар биринчи тараптан экинчи тарапка ортодо турган балдарга топту тийгизүү максатында ыргытышат. Ал эми ортодогу балдар топ качышат. Ошентип топ ортодогу балдардын кимисине тийсе оюндан четтетилет. Ал эми эгерде кимде топту жерге жана өзүнө тийгизбей тосуп алса, өзүнүн тайпасындагы оюндан чыгып калган балдардын бирин оюнга киргизе алат. Ошентип ортодо абдан шамдагай гана балдар калат. Ортодо балдар калбай калганда, эки тайпа ордулары менен алмашып, оюн уланат.

Бул оюн мурун абдан белгилүү болгон жана азыр да балдар арасында кеңири тараган. Аны короодо же ачык жерде ойноо көбүрөөк ыңгайлуу болсо да, кээ бир балдар кездеменин ичинде эски кийимдерди салып топ жасап ойношот.

Хоп хоп

Бул оюнга үч баладан ашуун оюнчу катышса болот. Алгач балдардын чоңураагы устат болуп шайланат. Ал бир санды тандап алат. Мисалга алсак “беш” санын тандап алат.

Калган балдар тегерете отурушат жана устат балдардын бирин тандап санакты башта дейт жана бала санакты “бир” деп баштайт. Экинчи бала “эки”, үчүнчү бала “үч”, төртүнчү бала “төрт” деп улантышат. Ал эми “беш” саны устат тарабынан тандалып алынгандыктан, “беш” санын айтууга мүмкүн эмес, анын ордуна “хон” деп айтуусу керек. Балдар бештен кийинки сандарды “алты”, “жети”... деп улантуулары керек. Санак онго жеткенде кайрадан ондун ордуна “хон” деп айтуулары керек, анткени мындан ары санакты айтууда бештин көбөйтүндү сандарынын ордуна “хон” сөзү айтылат. Эгерде кимде ким “хон” сөзүнүн ордуна санды айтып алган болсо, же жөнөкөй санды айтууда “хон” деп айтып алган болсо, оюндан четтетилет. Ошентип оюн бир бала калмайынча улана берет, акыркы калган бала жеңүүчү деп табылат.

Жети таш

Жети таш оюну ирандыктардын байыртадан келе жаткан улуттук оюну. Бул оюн көлөмдөрү бирдей, орточо жалпак жети таш жана топтун жардамы менен ойнолот. Оюнчулар беш алтыдан бала болуп эки тайпага бөлүнүшөт. Жети ташты бир биринин үстүнө коюп тизишет. Тайпалардын бири оюнду баштайт. Алар тизилген таштардан алысыраак туруп, топту таштарды карай ыргытышат. Топту ыргыткан тайпа, тизилген таштарды азыраак кулатканга аракет кылышат, анткени биринчи топтун оюнун акырына чыгаруу оңойураак болот. Ал эми экинчи тайпанын милдети, биринчи тайпа кулаткан таштарды кайрадан тизүү. Бул маалда биринчи тайпанын балдары экинчи тайпанын балдарын жолотпой топ менен чаап турушат жана топ тийген экинчи тайпанын балдары оюндан чыгып турат. Ошентип экинчи тайпадагы балдардын баарын топ тийип, эч ким калбай калса, эки тайпа орун алмашып, оюнду улантышат.

Влияние персидской культуры на Южную Азию

История влияния персидской культуры на такие страны, как Индия, Пакистан и Афганистан, насчитывает более 2500 лет. Столетия вторжений и миграций позволили персидской культуре распространить своё влияние на Южную Азию и объединить существующие здесь этнические группы и культуры. Многие современные пакистанцы, индийцы и афганцы имеют персидских предков.

Музыка

Свидетельств влияния средневековой Персии на традиционную музыку Индии, Шри-Ланки, Пакистана и Бангладеш можно найти как в использовании определённых музыкальных инструментов, так в стилях пения, например, каввали. В Средневековье мелодические системы индийской музыки были объединены с идеями персидской музыки, особенно под влиянием суфийских композиторов и поэтов, таких как Амир Хосров Дехлави.

Индийский ударный музыкальный инструмент табла происходит от томбака – персидского барабана в форме кубка, существовавшего в Иране ещё в древние времена и широко используемого до сих пор.

Табла

Томбак

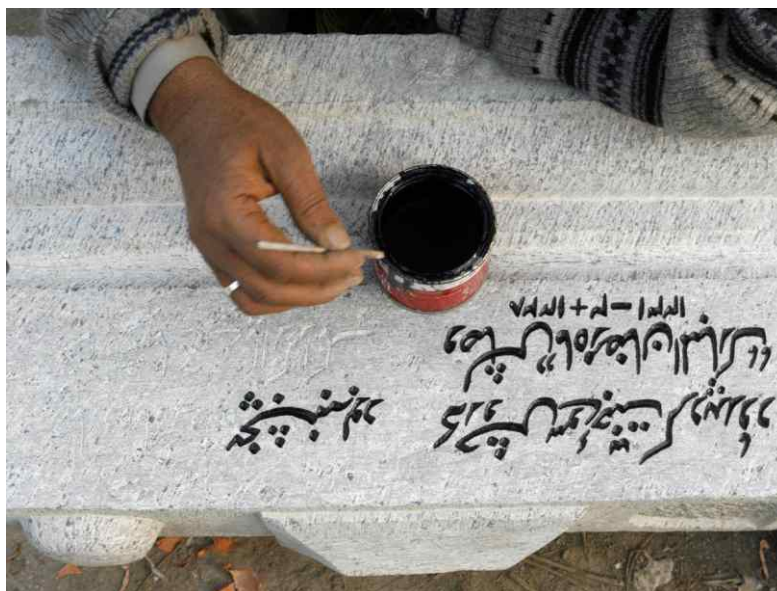
Искусство и архитектура

Такие страны, как Индия и Афганистан, адаптировали персидскую архитектуру, живопись и скульптуру, создав свой уникальный стиль. Произведения искусства эпохи Великих Моголов в Индии XVI-XVIII веков находились под сильным влиянием персидской культуры. Примером этого служат такие исторические памятники, как форт Агры в штате Уттар-Прадеш и гробница Хумаюна в Дели.

Язык

Во времена империи Великих Моголов в Индии фарси был официальным языком империи. Поэтому неудивительно, что к нему восходят многие диалекты, на которых говорят в регионе сегодня. Персидский язык повлиял на такие языки Пакистана, как урду, пушту, а также на пенджаби и гуджарати, распространённые в Индии. В Афганистане используется свой диалект этого языка. Что касается фарси наших дней, то на нем говорят более 100 миллионов человек в Иране, Афганистане, Таджикистане и Узбекистане, а также этнические меньшинства в Индии и Пакистане.

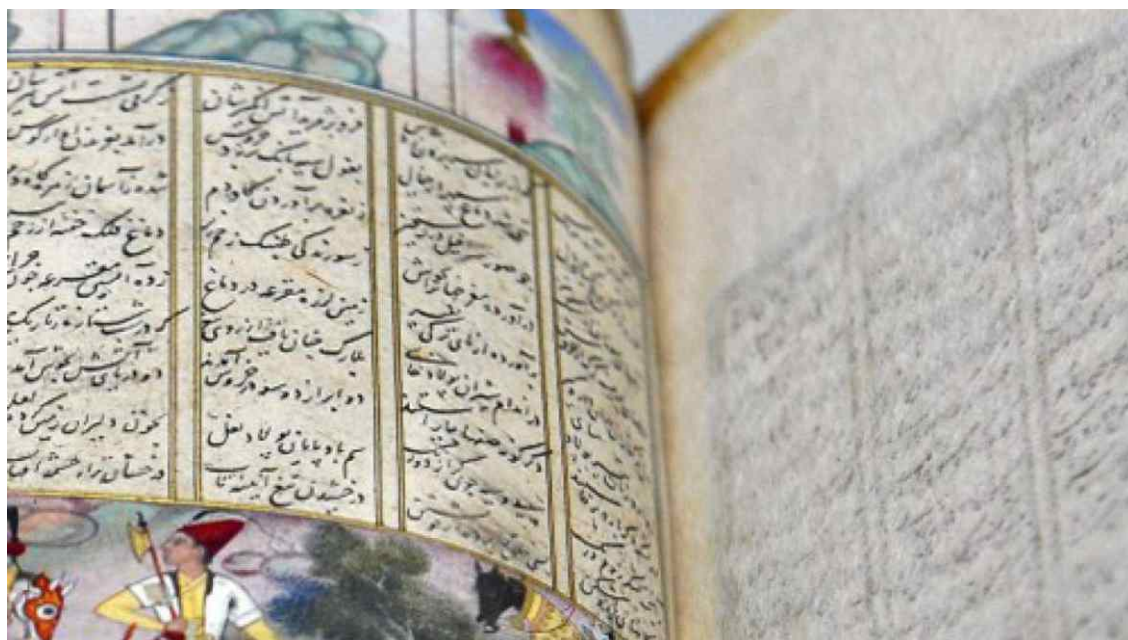

Литература

Будучи одной из древнейших в мире, персидская литература оказала широкое влияние на азиатские страны. Выдающиеся персидские поэты, такие как Руми и Хафиз, по-прежнему имеют миллионы поклонников в Южной Азии. Руми родился в Афганистане в XIII веке и писал преимущественно на фарси, но иногда использовал турецкий, арабский и греческий языки. Его творчество и гуманистические идеи объединили иранцев, иракцев, турок и пуштунов. Произведения великого суфийского учителя также оказали влияние на литературу на тюркских языках, пенджаби, хинди и урду, и были переведены на множество языков. Хафиз оказал невероятное влияние на Иран и Афганистан. Многие иранские и афганские композиторы создавали и создают песни на основе его стихов.

Таким образом, музыка, искусство, язык и литература стран Южной Азии испытали сильное влияние персидской культуры, и она до сих пор оказывает влияние на общество.

<https://islamosfera.ru/kak-persidskaya-kultura-povliyala-na-yuzhnyuyu-aziyu/>

چرا میراث؟

رایزنی فرهنگی سفارت ج.ا.ایران در قرقیزستان از آغاز سال ۱۳۹۸ شمسی نسبت به تهیه و انتشار دوهفته نامه فارسی «جامعه و فرهنگ قرقیزستان» در چارچوب دستورالعمل رصد و پایش محیطی مرکز مطالعات راهبردی روابط فرهنگی سازمان فرهنگ و ارتباطات اسلامی اقدام نموده است. نمایندگی مذکور با توجه به خلاهای موجود در معرفی جامعه و فرهنگ ایران و ایران امروز به جامعه مخاطب روس و قرقیز زبان، از آغاز سال ۱۳۹۹ (مارس ۲۰۲۰ میلادی) ضمن تداوم انتشار دو هفته نامه فارسی، همزمان نشریه دیگری را با نام «میراث» برای معرفی «جامعه و فرهنگ ایران» به زبان های روسی و قرقیزی تهیه و منتشر می نماید.

در این ماهنامه تلاش می شود گزارش ها و مطالب شاخص در حوزه فرهنگ؛ ادبیات و هنر ایران؛ دستاوردهای انقلاب اسلامی و ایران امروز، شخصیت ها و مفاخر فرهنگی، هنری و ادبی ایران زمین؛ همکاری ها و اشتراکات فرهنگی ایران و قرقیزستان و نیز برخی خبرهای مربوط به فعالیت ها و برنامه های رایزنی فرهنگی ج.ا.ایران در قرقیزستان به زبان های روسی و قرقیزی ترجمه و در اختیار مخاطبان قرار گیرد.

امیدواریم با ارائه دیدگاه ها؛ نقطه نظرات، پیشنهادات و انتقادات ما را در جهت هرچه پربارتر و کیفی تر شدن مطالب نشریه یاری فرمایید.

سر دبیر

رایزنی فرهنگی سفارت جمهوری اسلامی ایران در قرقیزستان
Культурное представительство
при Посольстве ИРИ в КР

ماهنامه «جامعه و فرهنگ ایران»

میراث

نشریه الکترونیکی روسی - قرقیزی
رایزنی فرهنگی سفارت ج.ا. ایران در قرقیزستان

سال سوم

شماره ۲۹

تیر ماه ۱۴۰۱

فهرست مطالب این شماره:

بنیاد سعدی

آداب و رسوم ازدواج ایرانیان

«خانه ای در آن سوی شهر» از مجموعه داستان «در کوچه پس کوچه ها» مهرداد

غفارزاده / ترجمه دکتر ملاح مامداوا، رئیس مرکز ایرانشناسی دانشگاه اسلاوی قرقیزستان

بازی های ملی و محلی ایران

ابتکار «دیوار مهربانی»

چادر - حجاب ملی ایرانی

سال سوم- شماره ۲۹ - تیر ۱۴۰۱

میراث

ماهنامه «جامعه و فرهنگ ایران»

میراث

نشریه الکترونیکی روسی - قرقیزی
رایزنی فرهنگی سفارت ج.ا.ایران در قرقیزستان